МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на тему: «Діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України»

Здобувача вищої освіти II рівня, II курсу, ФМДз-23-1 групи,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування та фондовий ринок»,
освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

_____ Рассказової Анни Анатоліївни
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник _____ Лах Юрій Володимирович – к.ф.-м.н.
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Керівник освітньо-професійної
програми _____ Чуницька Ірина Іванівна, д.е.н., професор
(підпис)

Допущено до захисту за рішенням кафедри фінансових ринків та технологій
протокол від «10» 01 2025 № 11

Завідувач кафедри _____ Береславська Олена Іванівна, д.е.н., професор

Ірпінь – 2025

Реєстрація №_7_ 11.02.2025р. _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 03.02.2025р. _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 90 (відмінно) 11.02.2025р. _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Бересславська О.І.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____ Чумицька І.І.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Омишко С.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Тернарівський О.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.:керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	**від 0 до 10**	8		11.02.2025р. Береславська О.І.
2. Роздатковий матеріал	**від 0 до 5**	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	**від 0 до 25**	24		Чумичука І.І. Онишко С.В. Пернарівський О.В. Лях Ю.В. Примостка І.О.
4. Апробація (участь у конференціях)	**від 0 до 10**	8		
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**	45		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	**від 0 до 100**	90		

Оцінювання кваліфікаційної роботи науковим керівником - __45__ балів.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
90	A	5 (відмінно)	11.02.2025р.	Береславська О.І. Чумичука І.І. Онишкос.В. Пернарівський О.В. Примостка І.О.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	**A**	**5 (відмінно)**
80-89	**B**	**4 (добре)**
70-79	**C**	
60-69	**D**	**3 (задовільно)**
50-59	**E**	
35-49	**FX**	**2 (незадовільно)**

Факультет фінансів та цифрових технологій
Кафедра фінансових ринків та технологій
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Затверджую
Завідувач кафедри фінансових ринків
та технологій
_____Олена БЕРЕСЛАВСЬКА
«12» грудня 2023

Завдання на кваліфікаційну роботу (проект)
здобувачу вищої освіти
Рассказової Анни Анатоліївни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи(проекту) «Діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України»
2. Затверджена наказом ректора від 26.12.2023 р. № 1732
3. Строк здачі закінченої роботи 11.02.2025р.
4. Мета роботи є аналіз сучасного стану страхових компаній на фінансовому ринку України та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування страхових компаній
Об'єкт дослідження є страхові компанії України
Предмет дослідження є сутність теоретичних та методичних засад діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України
Орієнтована база дослідження законодавчі акти,збірники документів,статистичні матеріали
5. Вихідні дані до роботи статистична звітність підприємства,нормативно-правові та законодавчі акти України
6. Перелік графічного матеріалу схеми,рисунки,графіки,діаграми за темою та

1	2	3	4
1	Підготовка 100 % кваліфікаційної роботи та подання її на перевірку науковому керівнику	30.10.2024 р.	27.11.2024р.
2	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника та подання її на повторну перевірку керівнику	15.11.2024 р.	15.11.2024 р.
3	Попередній захист кваліфікаційної роботи	16-30.12.2024 р.	20.12.2024 р.
4	Отримання відгуку наукового керівника кваліфікаційної роботи	11-16.12.2024 р.	16.12.2024 р.
5	Рецензування кваліфікаційної роботи	02-10.01.2025 р.	08.01.2025р
6	Надання кваліфікаційної роботи для перевірки на плагіат	18.11.2024 р.-12.12.2024 р.	09.12.2024р.
7	ЗАХИСТ	11. 02.2025 р.	11.02.2025р.

9. Дата видачі завдання 15.12.2023 р.

10.Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проекту) _____ (підпис) Лах Ю.В. (прізвище, ініціали)

11. Гарант освітньо-професійної програми _____ (підпис) Чуницька І.І. (прізвище, ініціали)

12. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ (підпис) Рассказова А.А. (прізвище, ініціали)

ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІДГУК

керівника магістерської кваліфікаційної роботи

Студентки ***Рассказової Анни Анатоліївни***

Група *ФМДз-23-1* Спеціальність *072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»*

На тему: *“ Діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України ”*

Актуальність теми *Тема магістерської кваліфікаційної роботи є актуальною, оскільки присвячена дослідженню сучасного стану страхових компаній на фінансовому ринку України в умовах воєнного часу та розробці практичних рекомендацій для їх діяльності.*

Самостійність виконання та уміння працювати з літературними джерелами *Магістерська кваліфікаційна робота виконана самостійно. Студентка показала вміння працювати та аналізувати літературні джерела, користуватися науковою та довідковою літературою, використовувати необхідні стандартні офісні програми.*

Ступінь творчої роботи та уміння порівнювати і аналізувати варіанти рішень і вибирати оптимальні *Студентка вміє творчо працювати, порівнювати і класифікувати різні варіанти рішень, проводити економічні дослідження та виконувати аналіз отриманих результатів.*

Рівень теоретичної та практичної підготовки, конструкторські навики, технічна ерудиція *Має достатній рівень теоретичної та практичної кваліфікації, виконуючи магістерську кваліфікаційну роботу проявила достатню ерудицію та значний рівень знань.*

Позитивні аспекти *У роботі проведено дослідження страхової діяльності в Україні , на прикладі ПАТ «НАСК «ОРАНТА» проведено аналіз та розроблено практичні рекомендації щодо розвитку страхових компаній на фінансовому ринку України.*

Недоліки *Рекомендації спрямовані лише на вдосконалення методики досліджень, а також компактнішого представлення матеріалу, однак це жодним чином не применшує цінності магістерської кваліфікаційної роботи.*

Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій, можливість впровадження у виробництво *Теоретичні висновки та практичні рекомендації мають цінність для сфери страхових продуктів та послуг на ринку України, особливо в сучасних умовах воєнного часу.*

Загальна оцінка роботи та рекомендації щодо допуску до захисту в ЕК *Магістерська кваліфікаційна робота виконана у повному обсязі та відповідно до завдань, належно оформлена і може бути допущена до захисту в ЕК. Вважаю, що магістерська кваліфікаційна робота А.А. Рассказової заслуговує оцінки «Відмінно».*

Керівник *Лах Юрій Володимирович, к.ф.-м.н., доцент кафедри Фінансових ринків та технологій ДПУ*

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання, посада)

" 16 " грудня 2024 року. _____

РЕЦЕНЗІЯ

на магістерську кваліфікаційну роботу

здобувача вищої освіти Державного податкового університету

Рассказової Анни Анатоліївни

Тема *" Діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України ".*

Спеціальність і група *072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» ФМДз-23-1*

Актуальність теми *Тема магістерської кваліфікаційної роботи є особливо актуальною, оскільки присвячена дослідженню страхового ринку України в умовах воєнного стану та вирішенню нагальних проблем страхування, які виникли після повномасштабного вторгнення .*

Наукова новизна *У роботі проведені дослідження проблем розвитку страхового ринку України та шляхів їх вирішення не лише для воєнного але й для повоєнного періоду. Наведено необхідність і обґрунтування напрямів та інструментів цифрової трансформації ринку страхових послуг в Україні в умовах воєнного стану.*

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу *У першому розділі розглянуто основні теретико-методологічні аспекти діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України. У другому проведено аналіз діяльності страхової компанії на ринку України на прикладі «НАСК «Оранта». У третьому розділі на основі попередніх досліджень узагальнено перспективи розвитку страхових компаній України. Графічне оформлення та пояснювальна записка виконані відповідно до Положення про порядок виконання, оформлення та захисту кваліфікаційних робіт (проєктів) в Державному податковому університеті.*

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність у роботі підприємства, установи, організації, МФУ України *Проведений аналіз фінансових виплат страховими компаніями в умовах повномасштабної війни та оцінка способів забезпечення їх фінансової стійкості на прикладі «НАСК «Оранта» має велику практичну цінність в сучасних умовах України. Висновок стосовно необхідності пришвидшення цифрової трансформації ринку страхових послуг в Україні є вірний, актуальний і єдино можливий в умовах*

війни.

Наявність недоліків *Робота би значно більше виграла від компактнішої подачі матеріалу, зокрема це стосується першого та другого розділів. Краща структурованість матеріалу наглядніше показала би значну роботу, проведену студенткою А.А. Рассказовою.*

Загальний висновок і оцінка роботи *Вважаю, що магістерська кваліфікаційна робота А.А. Рассказової виконана в повному об'ємі, повністю відповідає поставленому завданню та заслуговує оцінки "Добре".*

Рецензент *к. ф.-м. н., доцент, доцент кафедри математичної економіки, економетрії, фінансової та страхової математики ЛНУ ім. Івана Франка Прокопишин Іван Анатолійович*

(науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи, прізвище, ім'я, по батькові)

« 29 » січня 2025р.

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ВІДДІЛ КАДРІВ
ЗКПО 02070987 • УКРАЇНА •

Підпис Прокопишина І. А.
ПІДТВЕРДЖУЮ
Нач. ВК ЛНУ ім. І. Франка

АНОТАЦІЯ

Діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України

Мета роботи аналіз сучасного стану страхових компаній на фінансовому ринку України та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування страхових компаній.

Завданням роботи є: узагальнити теоретичні підходи до визначення терміну страхування та його види; проаналізувати діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України в умовах воєнного стану; дослідити нормативно-правове забезпечення регулювання страхової діяльності в Україні; здійснити аналіз діяльності ПАТ «НАСК «ОРАНТА»; проаналізувати надання страхових послуг на ПАТ «НАСК «ОРАНТА» порівняно з іншими страховими компаніями; розробити практичні рекомендації щодо розвитку страхових компаній на фінансовому ринку.

Об’єктом дослідження є страхові компанії України.

Предметом дослідження є сутність теоретичних та методичних засад діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України.

Базою дослідження виступають законодавчі акти, збірники документів, статистичні матеріали.

За результатами дослідження сформовані шляхи вирішення щодо розвитку страхового ринку України у воєнний та повоєнний період.

Кваліфікаційна робота містить 91 сторінку, 19 таблиць, 11 рисунків, список використаних джерел 44 найменувань, 2 додатків.

Ключові слова: страхування, страховий ринок, страхова діяльність, страхові послуги, фінансовий ринок.

Рік виконання кваліфікаційної роботи 2024 р.

Рік захисту роботи_____

ABSTRACT

Activities of insurance companies in the financial market of Ukraine

The purpose of the work is to analyze the current state of insurance companies in the financial market of Ukraine and develop practical recommendations for improving the efficiency of the functioning of insurance companies.

The objectives of the work are: to summarize theoretical approaches to determining the term of insurance and its types; to analyze the activities of insurance companies in the financial market of Ukraine under martial law; to investigate the regulatory and legal support for the regulation of insurance activities in Ukraine; to analyze the activities of PJSC "NASK "ORANTA"; to analyze the provision of insurance services at PJSC "NASK "ORANTA" comparing with the other insurance companies; to develop practical recommendations for the development of insurance companies in the financial market.

The object of the study is insurance companies in Ukraine.

The subject of the study is the essence of the theoretical and methodological principles of the activities of insurance companies in the financial market of Ukraine.

The basis of the study is legislative acts, collections of documents, statistical materials.

According to the results of the study, solutions have been formed for the development of the insurance market of Ukraine in the war and post-war period.

The qualification work contains 91 pages, 19 tables, 11 figures, a list of sources used 44 items, 2 appendices.

Keywords: insurance, insurance market, insurance activities, insurance services, financial market.

Year of completion of the qualification work 2024

Year of defense of the work_____

ЗМІСТ

стор

ВСТУП 10

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ 13

1.1. Поняття та сутність страхування в Україні 13

1.2. Особливості діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України в умовах воєнного стану 21

1.3. Нормативно-правове забезпечення регулювання страхової діяльності в Україні 29

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «НАСК «ОРАНТА» НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ 37

2.1. Організаційно-економічна характеристика та аналіз економічних показників ПАТ «НАСК «ОРАНТА» 37

2.2. Фінансово-економічний аналіз ПАТ «НАСК «ОРАНТА» 42

2.3. Аналіз та особливості надання страхових послуг ПАТ «НАСК «ОРАНТА» порівняно із іншими страховими компаніями 50

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ 57

3.1. Проблеми та шляхи їх вирішення щодо розвитку страхового ринку України у воєнний та повоєнний період 57

3.2. Обґрунтування напрямів та інструментів цифрової трансформації ринку страхових послуг в Україні 59

ВИСНОВКИ 74

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 76

ДОДАТКИ 81

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогоднішній день страховий ринок є нестабільним і змінним середовищем, де страховики зустрічаються із різними завданнями та викликами. Взявши до уваги становище страхового ринку більш розвинутих країн, побачимо найбільший вплив популярних страхових продуктів на ринкову економіку даних країн, тому що страхування найчастіше пов'язано із секторами економіки, які знаходяться поруч. Страховий ринок України є важливою складовою фінансового ринку України. Розвиток страхового ринку залежить від збільшення переліку страхових послуг,зростання їхньої конкурентоспромож-ності,підвищення вимог до порядку створення діяльності страхових компаній, удосконалення порядку оподаткування страхової діяльності, подальшої взаємодії країни у міжнародні структури страхового ринку, участь страхового ринку у вирішенні найважливіших питань економічного розвитку. Набагато вищий попит страхових послуг в європейських державах, ніж в Україні, що свідчить про певні проблеми та недосконалості українських реформ.

По-перше, страхування є найбільш оптимальним способом зменшення збитків за допомогою управління ризиками.

По-друге,страхування – це невід'ємна частина ринку. Рівень капіталізації та концентрації страхових організацій можна порівняти з аналогічними показниками фінансових корпорацій, що спостерігається в економічно розвинених країнах. Їх високий інвестиційний потенціал є постійним джерелом внутрішніх інвестицій. Саме страховий сектор є однією з головних передумов для формування фінансового ринку країн із перехідною економікою, який у свою чергу в довгостроковій перспективі забезпечує стійке економічне зростання.

Тема наукового дослідження є актуальною, оскільки страхування є однією з найважливіших сфер фінансового ринку, що забезпечує стабільне функціонуван-ня суб'єктів господарювання та зменшує частину ризиків, що виникають у

процесі їх діяльності. Слабкий розвиток страхового ринку не сприяє розвитку інших галузей економіки через підвищені ризики діяльності у більшості галузей.

Проблемою, на вирішення якої спрямоване дослідження, є слабкий розвиток страхового ринку України, перебування його у спаді внаслідок, по-перше, пандемії COVID-19, яка негативно вплинула на галузь страхування в Україні, а по-друге – внаслідок військового вторгнення РФ до України, що спричинило суттєві збитки, які страхові компанії природно не могли передбачити та покрити. Дослідження страхового ринку України здійснювали такі науковці: Базилевич В. Д., Баранов А. Л., Біла Д. В., Бойко А. О., Васечко Л. І., Гаманкова О. О., Головко А. Т., Городніченко Ю. В., Гринчишин Я. М., Дем'янчук М. А., Жабинець О. Й., Заволока Л. О., Захарченко Н. В., Золотарьова О. В., Козьменко О. В., Лука П. В., Малікова І. П., Михайлова Н. В., Руда О. Л., Сидорчук І. П., Соболь Р. Г. та інші.

Мета магістерського дослідження: аналіз сучасного стану страхових компаній на фінансовому ринку України та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення їх ефективності функціонування. Відповідно до мети, були поставлені такі **задачі:**

– узагальнити теоретичні підходи до визначення поняття страхування та його видів;

– проаналізувати діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України в умовах воєнного стану;

– оцінити, як дотримуватися законодавства, що регулює страхову діяльність в Україні ;

– здійснити аналіз діяльності ПАТ «НАСК «ОРАНТА»;

– проаналізувати надання страхових послуг ПАТ «НАСК «ОРАНТА» порівняно із іншими страховими компаніями;

– розробити практичні рекомендації щодо розвитку страхових компаній на

фінансовому ринку.

Об’єктом дослідження є страхова компанія ПАТ «НАСК «ОРАНТА».

Предметом дослідження є сутність теоретичних та методичних засад діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України.

Методи дослідження. Для дослідження сучасного стану страхових компаній та засад їх розвитку застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема:

емпіричний аналіз – для більш детального дослідження показників сучасного стану страхових компаній України;

графічний – для наочного зображення зміни показників, що характеризують стан страхових компаній;

табличний – для систематизованого відображення даних;

метод порівняння – для співставлення показників страхових компаній в Україні, а також інші методи дослідження.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

1.1. Поняття та сутність страхування в Україні

На сучасному етапі економічного розвитку країни, страхування – одна з небагатьох галузей економіки України, яка протягом останніх років має значний стабільний щорічний приріст обсягів наданих послуг.

В українській мові термін «страхування» походить від слова «страх», певним чином перегукуючись з європейськими мовами, в яких термін походить від слів «впевненість», «безпека», «передбачливість» тощо [1]. Огляд наукових джерел свідчить про різні підходи щодо тлумачення страхування (табл. 1.1) і його класифікацію.

Таблиця 1.1.

Підходи до тлумачення сутності страхування

Джерело	Діалектика поняття «Страхування»
1	2
Законі України Про страхування» від 4 жовтня 2001 року No 2745–II	Страхування — це вид цивільно-правових відносин, спрямованих на захист майна фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених чинним законодавством або договором страхування. Ці фонди створюються шляхом сплати фізичних осіб та юридичних осіб страхових платежів (страхових внесків, страхових премій), а також доходів від розміщення цих фондів.
Господарський кодекс України	Страхування – це діяльність спеціально уповноважених державних організацій та суб'єктів господарювання (страховиків), яка надає страхові послуги юридичним особам або громадянам (страхувальникам) для захисту їхніх майнових інтересів у разі настання визначених законом чи договором подій (страхових випадків). Страхування здійснюється за рахунок грошей, які надходять від страхувальників, які сплачують страхові платежі.

Продовження табл. 1.1.

1	2
Термінологічний словник	Страхування - це система заходів, спрямована на утворення страхових (грошових) фондів для повного або часткового відшкодування втрат суб'єктам господарювання від непередбачених обставин (стихійних лих, аварій, нещасних випадків, невиконання зобов'язань контр-агентами, що збанкрутували і т. ін.) і надання допомоги громадянам (чи їхнім сім'ям) у разі настання страхових випадків, таких як досягнення певного віку, втрати працездатності, смерті тощо.
Внукова Н. М.	Страхування - це економічні відносини, в яких беруть участь щонайменше дві сторони:страхова організація - страховик і страхувальник-юридична особа або дієздатний громадянин, який уклав зі страховиком договір страхування або застрахованим відповідно до законодавства України.
Воблий К.Г.	Страхування - це економічна діяльність, заснована на солідарності та від платності, мета якої полягає в тому, щоб захистити себе від потреб або збитків, пов'язаних із статистично вловимою, непередбачуваною подією в майбутньому.
Говорушко Т. А.	Страхування- це економічні відносини між страховиком і страхувальником, що передбачають передачу від страхувальника до страховика матеріальної відповідальності за наслідки випадкової події за певну плату.
Осадець С. С.	Страхування є двостороннім економічним зв'язком, у якому страхувальник сплачує грошовий внесок, щоб забезпечити собі (чи третій особі) суму виплати з боку страховика. Страхувальник утримує певний обсяг відповідальності, а також створює та ефективно розміщує резерви для зменшення ризику та, якщо потрібно, перестраховує частину своєї відповідальності.
Федорова Т. А.	Страхування – це створення цільового фонду грошових коштів для компенсації збитків, завданих непередбачуваними, випадковими подіями.

Джерело: систематизовано автором на основі [1, 2, 7, 8, 11, 33, 37]

У загальній страховій літературі, словниках та енциклопедіях є більше двадцяти різних визначень поняття «страхування». Але більшість вчених

погоджуються, що страхування – це спосіб відшкодування збитків фізичній або юридичній особі за допомогою розподілу грошей між багатьма особами. Страхова компанія має страховий фонд, який покриває збитки.

Базилевич В.Д. вважає, що економічний зміст страхування полягає в тому, що це вид людської діяльності спрямований на захист майнових інтересів юридичних та фізичних осіб, які потерпіли від страхових випадків, визначених страховим законодавством, за рахунок страхових фондів, створених учасниками страхування [30].Ці визначення підтверджують той факт, що страхування буває різноманітним, а також те, наскільки складно його однозначно визначити. Усі види страхування класифікуються за різними критеріями. Зазвичай страхування класифікують за історичними, юридичними та економічними критеріями. Коли мова йде про класифікацію страхування за історичними ознаками, це означає, що певні види страхування розвивалися в різні періоди часу. Таблиця 1.2 містить класифікацію страхування за цією ознакою.

Таблиця 1.2.

Класифікація страхування за історичною ознакою

Вид історичного страхування	Характеристика виду
Давнє (традиційне)	відносяться до страхування майна, включаючи морське (судно та вантаж) страхування (з XIV ст.), страхування від вогню (з XVII ст.), страхування транспортних засобів (з XX ст.), страхування життя (з XVI ст.) і страхування від нещасних випадків (з XIX ст.).
Нове	включає страхування фінансових ризиків, відповідальності та медичного страхування.
Новітнє	включають страхування будівельних і технічних ризиків, страхування авіації та космічного транспорту, а також комплексне страхування банків, технічних і медичних послуг.

Джерело: згруповано авторами за даними [4; 30]

Законодавча ознака класифікації страхування базується на цивільних і страхових законах і включає кілька підходів. Європейський підхід, заснований

на директивах ЄС, і національний підхід, який використовується в Україні з 1996 року для видачі ліцензій страховикам відповідно до чинного законодавства країни. Таблиця 1.3 містить класифікацію страхування за цією ознакою.

Таблиця 1.3.

Види страхування за юридичною ознакою

Вид страхування	Клас
1	2
Вітчизняний підхід	
1.Добровільне страхування (ст.6 ЗУ «Про страхування»)	Страхування життя; страхування від нещасних випадків; медичне страхування; страхування здоров'я на випадок хвороби; страхування залізничного транспорту; страхування наземного транспорту (крім залізничного); страхування повітряного транспорту; страхування вантажів і багажу (крім багажу); страхування вогневих ризиків і стихійних явищ; страхування майна; страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність за наземний транспорт).
2.Обов'язкове страхування (ст. 7 ЗУ «Про страхування»)	особисте страхування працівників відомчої та сільської пожежної служби у випадку зараження вірусом імунодефіциту людини під час роботи; особисте страхування медичних працівників і фармацевтів, за винятком працівників державних установ і організацій;
Європейський підхід (з 1 січня 1978 року використовують країни-члени ЄС)	
1.Довгострокове страхування («Life»)	Клас I. Щорічна рента та страхування життя (ануїтети) . Клас II. Страхування до шлюбу та пологів. Клас III. Стосується довгострокового страхування життя. Клас IV. Безперервна медична страховка. Клас V. Тонтіни — це угода, у якій група людей пов'язана між собою таким чином, що внесок, зроблений однією людиною, розподіляється між тими людьми, які залишаться живими до дня смерті цієї людини. Клас VI. Страхування відшкодування капіталу. Клас VII. Страхування пенсійних виплат

Продовження табл. 1.3

1	2
2.Загальне страхування («Non-life»)	Клас 1. Страхування від нещасних випадків. Клас 2. Страхування на випадок хвороби. Клас 3. Страхування наземних транспортних засобів. Клас 4. Страхування залізничного транспорту. Клас 5. Страхування авіаційної техніки. Клас 6. Страхування суден. Клас 7. Страхування вантажів (товарів у дорозі). Клас 8. Страхування від пожеж і стихійного лиха. Клас 9. Страхування власності. Клас 10. Страхування відповідальності власників моторизованих транспортних засобів. Клас 11. Страхування відповідальності власників авіаційної техніки. Клас 12. Страхування відповідальності власників суден. Клас 13. Страхування загальної відповідальності. Клас 14. Страхування кредитів. Клас 15. Страхування поручительств (застави). Клас 16. Страхування фінансових втрат. Клас 17. Страхування судових витрат. Клас 18. Страхування фінансової допомоги

Джерело: згруповано авторами за даними [30; 33]

Найбільш широкою є класифікація страхування за економічною ознакою. Вона передбачає декілька варіантів поділу залежно від цілей класифікації (табл. 1.4).

Страхування дає кожному учаснику рівні права, можливість отримати вигоду, бажання ризикувати, впевненість у розвитку підприємницької діяльності, створює нові стимули для підвищення продуктивності праці та підтримує економічний розвиток. Страхування все ще має важливе значення, оскільки з розвитком соціально-економічних відносин у країні та за її межами виникає все більше нових ризиків, яким неможливо протистояти без гарантій відшкодування збитків. Страхові виплати забезпечують фінансову безпеку юридичних і фізичних осіб після настання страхового випадку завдяки широкому спектру страхування.

Таблиця 1.4.

Класифікація страхування за економічними ознаками

Ціль класифікації	Вид страхування	Характеристика виду
1	2	3
За спеціалізацією страховика або сферами його діяльності	Страхування життя	Страховики укладають договори страхування, які не лише задовольняють страхові вимоги страхувальників, але й можуть забезпечити інвестиційні інтереси. Основна особливість даних видів страхування полягає в тому, що по закінченню дії договору застрахована особа або страхувальник отримують страхову суму, а іноді й бонус.
	Загальні (ризикові) види	Страховики не втручаються в інвестиційні інтереси страхувальників, укладаючи договори, які обслуговують лише потреби страхування. Такі категорії страхування включають усі види страхування майна, відповідальності, нещасних випадків і медичного страхування.
За об'єктами страхування, на який спрямовано страховий захист	Особисте страхування	Страхування майнових інтересів, а також додаткової пенсії страхувальника або застрахованої особи, а також життя, здоров'я, працездатність.
	Майнове страхування	Страхування майнових інтересів, пов'язаних із володінням, користуванням і використанням майна
	Страхування відповідальності	Страхування майнових інтересів стосується відшкодування шкоди, завданої страхувальником третій особі або її майну.
За родом небезпеки або страхових ризиків	автотранспортне; кредитних ризиків тощо	Такий підхід є основою комплексного страхування, оскільки він дозволяє виділяти небезпеки, пов'язані з конкретним об'єктом або групою об'єктів, які не пов'язані між собою за ієрархією.
За статусом страховика або за формою організації	Державне	Здійснюють спеціалізовані державні страхові організації
	Акціонерне (комерційне)	Страхування надають приватні страхові компанії, акціонерні товариства закритого та відкритого типу, повні командитні товариства, товариства із додатковою відповідальністю та акціонерні товариства. Мета їхньої діяльності полягає в отриманні прибутку.

Продовження табл. 1.4

1	2	3
	Взаємне	Здійснюють взаємне страхування. Це недержавна форма страхування, яка передбачає домовленість між групою людей або організацій про відшкодування один одному певних часток майбутніх збитків за певними умовами.
	Кооперативне	Недержавна організація. Полягає в тому, щоб страхові компанії працювали разом.
	Медичне	Унікальна організаційна форма страхового бізнесу. Є способом соціального захисту інтересів охорони здоров'я населення.
За орієнтацією страхових інтересів	Обслуговування громадян (фізичних осіб)	Орієнтовані на соціальні та майнові потреби родини або окремої людини.
	Обслуговування юридичний відділ	Орієнтовані на соціальні та майнові потреби осіб, які юридично оформлені.

Джерело: згруповано авторами за даними [11; 30; 33]

У зв'язку з тим, що руйнівні явища, які не можуть контролюватися людиною, завдають більшої шкоди, ніж будь-які інші явища, це робить необхідним страхування бізнесу. Існує необхідність попередження, ліквідації та компенсації збитків, пов'язаних із несприятливими подіями чи ризиками, оскільки будь-які підприємства та люди мають високий рівень ризику. В.Д. Базилевич і К.С. Базилевич, відомі українські вчені, пояснюють важливість страхового захисту з точки зору цих аспектів [8]:

1) природний – пояснює необхідність страхування як способу захисту матеріальних благ у випадку настання випадкових, непередбачуваних, а також передбачуваних, але небажаних, і таких, яких не можна уникнути випадків. Це робиться з метою зменшення втрат, завданих конкретним громадянам, шляхом розподілу збитків, завданих іншим членам суспільства;

2) економічний – це діяльність, спрямована на отримання грошей для відшкодування збитків, спричинених шкідливими для здоров'я та (або)

матеріального благополуччя подіями, як фізичним, так і юридичним особам, що сприяє безперебійному суспільному відтворенню;

3) соціальний – це спосіб, за допомогою якого держава, роботодавці та громадяни беруть участь у захисті особистих інтересів громадян і створюють умови для соціальної та політичної стабільності;

4) юридичний – страхування є видом цивільно-правових відносин, який забезпечує захист майна громадян і юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), передбачених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошей, які сплачують громадяни та юридичні особи за страхові платежі.

5) міжнародний – усунення законодавчих відмінностей між країнами та уніфікація методів захисту інтересів господарюючих суб'єктів, а також розробка таких юридичних норм, які гарантують страховикам достатні фінансові гарантії.

Висновки.

Узагальнюючи наведені визначення терміну, можна сказати, що страхування – це особливий вид бізнесу, під час якого створюється страховий фонд, з якого здійснюються виплати страхувальникам у разі настання страхового випадку, передбаченого законом або договором. У ринковій економіці страхування розглядається як вид бізнесу, який приносить прибуток, і засобом захисту бізнесу та благополуччя людей. Класифікація страхування ґрунтується на різних аспектах, включаючи сфери діяльності страхових компаній, методи захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб, а також визначення об'єктів страхування та методів його виконання.Класифікація видів страхування ґрунтується на їхній історії, законності та економічності. Обмеження матеріальних і нематеріальних збитків від певних ризиків викликає необхідність страхування. Оскільки страхування зменшує тиск на видаткову частину бюджету по відшкодуванню збитків, воно зараз є однією з найважливіших

галузей економіки будь-якої країни. Крім того, страхування сприяє залученню інвестицій в економіку та вирішенню соціальних проблем.

1.2. Особливості діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України в умовах воєнного стану

Військовий стан в Україні впливає на всі сфери економіки, включаючи страхування. Це тимчасове обмеження прав і свобод громадян. Страхові компанії можуть зіткнутися з різними труднощами та змушені внести зміни до своїх операцій залежно від обмежень, встановлених під час військового стану. Однак, оскільки вони мають відповідні інструменти для управління ризиками та досвід роботи в надзвичайних ситуаціях, страхові компанії, як правило, можуть впоратися з проблемами, пов'язаними з військовим станом.

Отже, аналіз результатів опитування, проведеного Національним банком України (рис. 1.1.), щодо стану діяльності страхових компаній у перші місяці війни, буде доцільним.

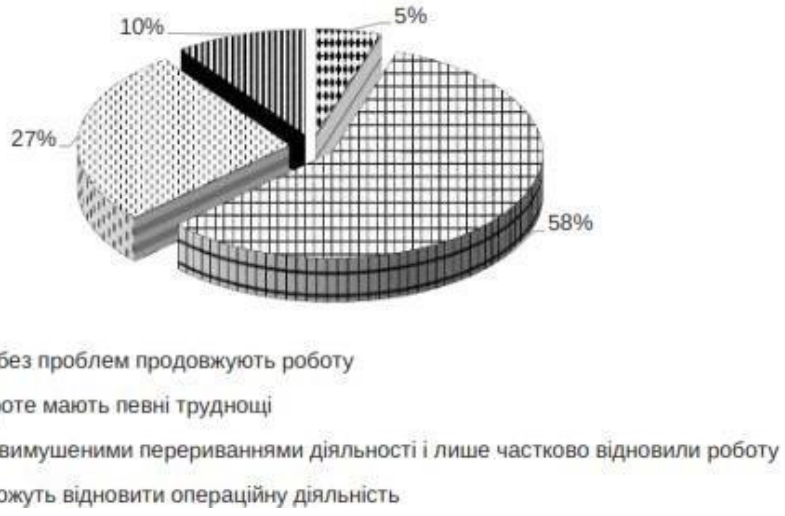

Рис. 1.1. – Ведення страхової діяльності в умовах військового стану стном на 2022 рік

Джерело: складено автором на основі даних [28; 31; 32]

Таким чином, станом на березень 2022 року більшість страховиків швидко та ефективно відреагували та продовжили свою роботу, евакуювавши своїх

співробітників у більш безпечні місця та надаючи їм можливість працювати віддалено. Лише 5% продовжували свою діяльність постійно, переважно в центральних і західних районах. Більше половини людей зіткнулися з різними проблемами; 27% змогли частково відновити роботу, а 10% не змогли відновити операційну діяльність.[32]

Страхові компанії продовжують працювати, оскільки військовий стан підвищує ризик. Це результат збільшення військової активності, зростання кількості травм і збитків, а також зниження попиту на страхові послуги.

Страхові компанії можуть реагувати різними способами в залежності від характеру війни та встановлених обмежень.

Наприклад, страхові компанії можуть припинити надання страхових послуг на певних територіях через тимчасову окупацію, повне руйнування нерухомості або вимушене переміщення компаній, що призводить до зменшення кількості центрів обслуговування клієнтів страховиків. Оцінити кількісні збитки на страхо вому ринку наразі важко, але вони є значними.

Насамперед, військові дії призвели до значного падіння обсягів страхових платежів. Таким чином, в березні 2022 року у переважної більшості страховиків цей показник становив від п’ятдесяти до дев’яносто відсотків порівняно з відпові дним періодом 2021 року.

Проаналізуємо динаміку страхових премій і страхових виплат у 2022- 2024 р. (рис. 1.2, 1.3).

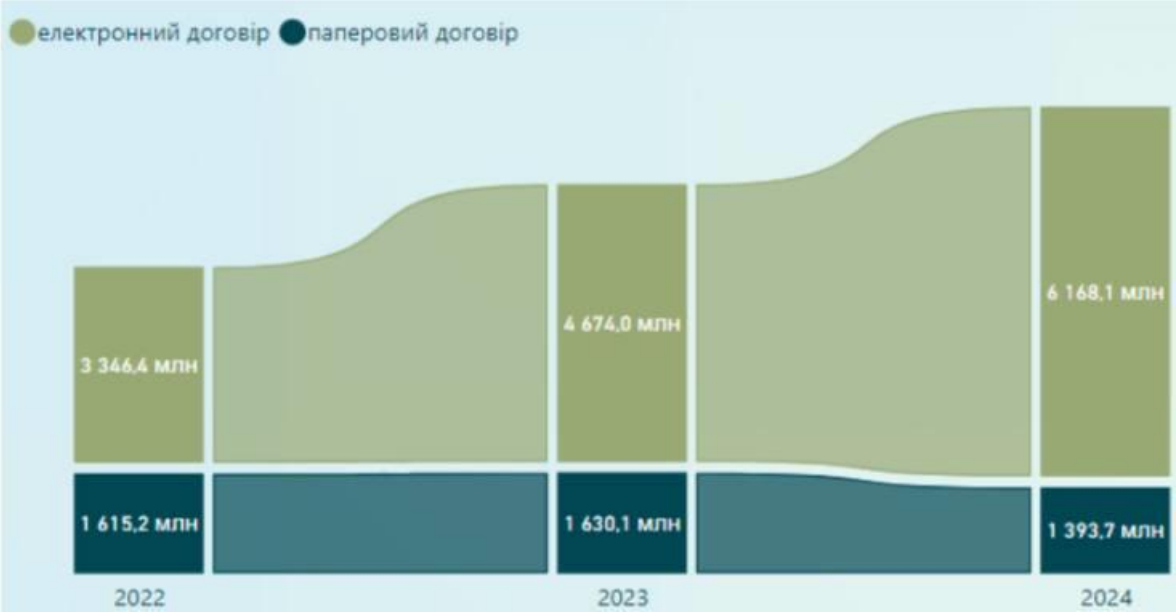

Рис.1.2. – Динаміка страхових премій протягом 2022-2024 р.

Джерело: складено автором на основі даних [28; 31; 32]

Проаналізувавши динаміку премій і страхових виплат у 2022 – 2024 роках видно, що спостерігається зростання страхових премій за електронним договором, також зростають страхові виплати в більшій частині за шкоду майна.

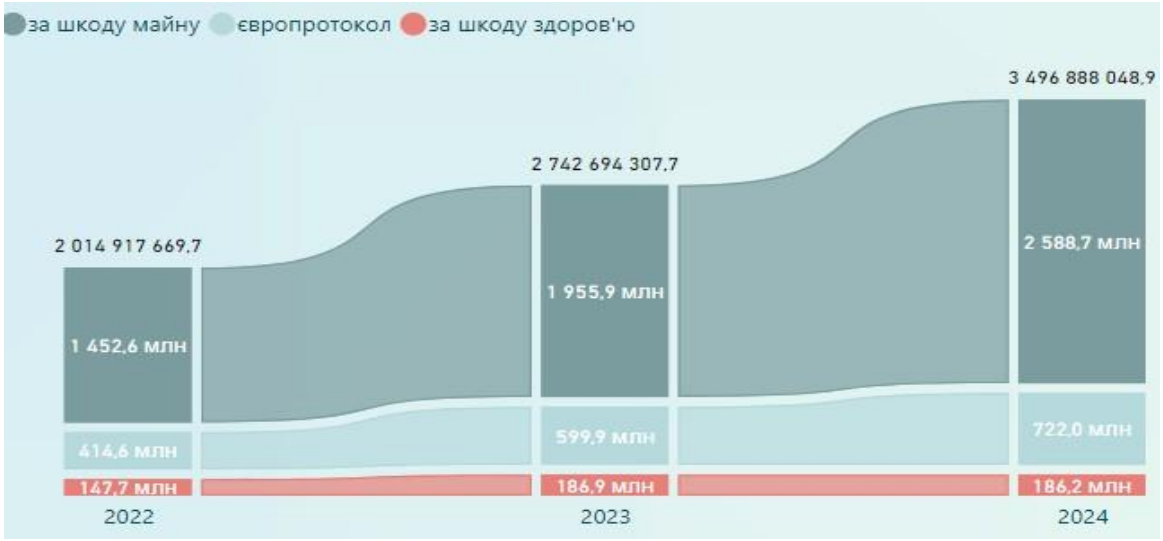

Рис.1.3. – Динаміка страхових виплат протягом 2022-2024 р.

Джерело: складено автором на основі даних [28; 31; 32; 39]

Страхові компанії зіткнулися з багатьма проблемами, з яких найбільше уваги було приділено першим місяцям воєнного стану, коли потрібно було переміщувати

персонал і організовувати роботу віддалено, розірвати контракти або відкладати платежі.

На загальний стан страхового ринку негативно вплинуло зменшення кількості надходжень премій, зниження вартості нерухомості та підвищення складності виїзду на місця страхових випадків, особливо на місцях бойових дій. Досвід роботи під час коронокризи дозволив швидко перейти в режим онлайн, а рекомендації НБУ щодо спрощення процедури врегулювання страхових випадків дозволили продовжувати діяльність і працювати в надскладних умовах. Страхові компанії життя (СК life) і ризикові (СК non-life) продовжують працювати на українському страховому ринку, хоча їхня кількість поступово зменшується (табл. 1.5).

Таблиця 1.5.

Кількості страхових компаній на страховому ринку України

Дата	Кількість страхових компаній		
	non-life	life	Разом
31.12.2020	190	20	210
31.12.2021	142	13	155
31.03.2022	132	13	145
31.06.2022	129	13	142
31.12.2022	127	12	139
31.03.2023	116	12	128
31.12.2023	110	12	122

Джерело: систематизовано авторами на основі [12; 27; 29; 31]

Незважаючи на всі труднощі та ризики, страховий ринок демонструє стійкість і поступове відновлення. Тільки 5% ринку ризикового страхування відрізняються від показників премій «довоєнного» 2021 року. КАСКО, ОСЦПВ, медичне страхування, Зелена карта та страхування майна — перші п’ять видів страхування залишаються незмінними. Зазначені категорії є найважливішими «драйверами» росту ринку. При цьому страхування майна збільшилося на 33%. [32]

Найбільшу частку в страховому портфелі ринку займають «моторні» види

страхування – 58%, з наступним розподілом: КАСКО – 26%, ОСЦПВ – 20%, Зелена карта – 12%. При цьому кількість цих видів зросла на 3 відсотки протягом року. Середня премія ОСЦПВ зросла на 16,9% у 2023 році та на 43,2% порівняно з 2021 роком. Пік продажів Зеленої карти можна вважати завершеним: премії зросли на 25,4% у 2023 році та на 124,7% у 2022–2021 роках. У зв'язку з постійним трендом на страхування «воєнних ризиків» спостерігається значний приріст договорів КАСКО між фізичними особами.

Узагальнюючи інформацію про стан страхового ринку України під час війни, варто відзначити, що він перебуває в кризовому стані, але все ще працює для захисту населення та бізнесу. Страховики почали адаптуватися до нових обставин під час пандемії, розробляючи нові страхові продукти. Страхові компанії «ТАС», «ARX», «Універсальна», «ІНГО», «АСКА-Життя», «ВУСО», «Країна» та інші швидко розробили та додали захисні засоби проти COVID-19 до своїх продуктів і послуг [29]. Дослідники погоджуються з тим, що війну можна віднести до категорії «форс-мажорних» обставин, коли розглядають перспективи розвитку страхової діяльності під час війни. Однак наявність таких обставин не може звільнити страхові компанії від виплати відшкодування. Відповідальність за порушення зобов'язань виникає лише після звільнення, якщо це сталося через обставини непереборної сили.

Страхова компанія не несе відповідальності за страхові випадки, які сталися в результаті воєнних ризиків; однак всі інші виплати передбачені договором. Отже, страхові компанії почали пропонувати захист від ризиків, пов'язаних із війною, на відміну від коронавірусної кризи (табл. 1.6).

Запропонований захист від воєнних ризиків є додатковою функцією до вже існуючого або удосконаленого продукту, який покриває часткові ризики воєнних дій. В кожній запропонованій програмі є певні умови щодо ризику,географічних обмежень і страхового покриття.

Невеликі об'єкти та особи підлягають страхуванню, поки повноцінне страхуван-

ня воєнних ризиків відсутнє. Це пов’язано з можливим збитком, який страхові компанії не в змозі компенсувати.

Таблиця 1.6

Страхові продукти українських страховиків, які передбачають захист від воєнних ризиків

Назва СК	Страховий продукт	Ризики, які покриває	Сума покриття	Що не покриває
«ВУСО»	КАСКО Patriot	Пошкодження транспортного засобу осколками, ризик прильоту ракети, інших об’єктів, піддрив на міні, прямий обстріл	10% від вартості авто	Прямий обстріл ядерних, біологічних, хімічних атак;
«АРКС»	Бронезахист	Влучення снарядів, мін, куль, обрушення будівель, наслідки пожежі, мінування територій	До 4500 грн.	Участь в активних бойових діях; територія на якій відбуваються воєнні дії.
«ІНГО»	КАСКО (опція воєнні ризики КАСКО)	Згідно з розділом договору, страхування від нещасних випадків (страховий випадок – смерть або втрата працездатності водія або пасажира в результаті ДТП, пов’язаних із воєнними діями); КАСКО (руйнівна дія від ударних хвиль; пошкодження вогнем або темпом при близькому розташуванні від місця пожежі; зіткнення чи наїзд військової техніки;падіння сторонніх об’єктів оборони та спеціального Військового призначення).	КАСКО: 10% від страхової суми за договоро м, але не більше 300тис. грн. Страхуванння від нещасних випадків; до 300 тис. грн.	Території високого ризику

Продовження таблиця 1.6

TAC life	Страховка для бізнесу: страхування від військових ризиків	Запропонований продукт створює захист від наслідків військових дій для вашого колективу	200 тис. грн.	-

Джерело: систематизовано авторами за даними [12; 13; 20; 22]

Оскільки покриття є невеликим, а премії за конкретними продуктами незначні, обмеження в сумі є найбільшим стримуючим фактором. Отримання незначних компенсацій є кращим варіантом, незважаючи на наявні обмеження. Таким чином, потреба в страхових продуктах, які покривають ризики, пов'язані з війною, зростатиме. Воєнні ризики є дорогими й вимагають обов'язкового перестрахування, тому необхідно створити ефективну систему перестрахування цих ризиків. Регулятор стверджує, що розподіл воєнно-політичних ризиків на два етапи є першим кроком у вирішенні проблеми страхування військових ризиків,оскільки створення комплексної системи страхування є досить тривалим процесом.

На початку НБУ пропонує створити перехідну модель, щоб швидко розпочати страхування воєнно-політичних ризиків. Ця модель може базуватися на важливих пропозиціях Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) щодо створення трастового фонду з участю міжнародних партнерів і донорів.

Другий етап передбачатиме формування стабільної та ефективної національної системи страхування військово-політичних ризиків, або Воєнного страхового пулу України, призначеного для акумуляції фінансів для майбутніх виплат та централізованого перестрахування ризиків на міжнародному ринку [16].

Різноманітні варіанти системи страхування від воєнних ризиків є надзвичайно важливою проблемою, вирішення якої надає впевненості інвесторам, простим громадянам і економіці країни. Здійснення постійних бойових дій на значній території країни є основною проблемою та найбільшим

перешкодою у створенні ефективної системи страхування воєнних ризиків. Безумовно, розширення категорії політичних ризиків або створення системи страхування воєнних були питаннями, яким варто було приділити увагу ще у 2014 році, передбачаючи ймовірність загострення конфлікту, який почався на сході країни. Однак таких заходів не було вжито, що вказує на важливість цього сегменту ринку та на необхідність його розвитку. На початку повномасштабного вторгнення НБУ спростив регуляторні вимоги для страховиків, щоб вони могли зосередитися на ефективному виконанні своїх професійних обов'язків. Через шість місяців воєнного стану вимоги були поновлені з метою запобігання негативним наслідкам на страховому ринку та пристосування страхових компаній до «шоків» війни. Регулятор поступово поновив ретельний нагляд за страховими компаніями, що призвело до анулювання ліцензій деяких компаній.

Страхові компанії мають більш високі вимоги щодо якості активів, а також вимоги щодо ревізії активів, щоб уникнути завищення вартості наявної нерухомості та зменшення показників неліквідних активів. Крім того, були розширені вимоги щодо ліцензування, перевірки структури власності у зв'язку зі збройною агресією (щоб переконатися, що власники істотної участі не мають громадянства, реєстрації та місцезнаходження в рф та рб), а також зобов'язання розкрити інформацію про майно та фінансовий стан власників істотної участі в страхових компаніях. Крім того, було опубліковано список ознак ризикової діяльності, яка може призвести до анулювання ліцензії страхової компанії, а також список умов, за порушення яких страхова компанія буде позбавлена ліцензії. Вимушені зміни на страховому ринку сприяють покращенню фінансової безпеки країни та сприяють наближенню законодавства щодо страхової діяльності до європейських стандартів [16].

Розвиток прозорого, надійного та конкурентоспроможного страхового ринку є метою дій НБУ. З іншого боку, введення нових вимог щодо діяльності страховиків було б корисним під час миру. Учасники страхового ринку

потребують додаткової підтримки регулятора під час війни. Рішення щодо структури активів у воєнний час, термінів подання фінансової звітності та оприлюднення інформації було б компромісним. Вкрай важливо, щоб страхові компанії не використовували послаблення, надані регулятором.

1.3. Нормативно-правове забезпечення регулювання страхової діяльності в Україні

Законодавство страхової діяльності є важливою частиною системи управління фінансами, особливо забезпечувальної підсистеми. Таким чином, створення законодавчої та нормативної бази для регулювання страхової діяльності є основним способом впровадження регулювання управління фінансами. Цей тип регулювання відбувається на національному, міжнародному та внутрішньоорганізаційному рівнях. Директиви ЄС регулюють страхову діяльність на міжнародному рівні. Директиви першого покоління встановили єдину термінологію та класифікацію для страхових законів країн ЄС. Крім того, 28 передбачалося вимог щодо створення та організації страхових резервних фондів, а також місце розташування активів, які покривають ці фонди. Директиви другого покоління визначили стандарти нагляду за страховою діяльністю та оцінки фінансового стану страхових компаній, швидко створили основу для Директиви Третього покоління щодо правил страхування.

Їхні основні цілі включають: взаємне визнання правових норм щодо страхової діяльності держав ЄС; нагляд за діяльністю страхових організацій, включаючи фінансове регулювання; зміна правил інвестування коштів зі страхових резервних та гарантійних фондів. Європейський комітет нагляду за страховими ринками і пенсійними системами розробив проект «Solvency», який отримав міжнародне нормативне регулювання.

У проекті «Solvency» є дві частини. Проект «Solvency II» значно сильніший за своєю концепцією, але «Solvency I» контролював стандарти платоспроможності

страховиків, тому що він побудований на оцінці інвестиційного ризику системи, а також на правилах щодо власних коштів суб'єктів страхування. «Solvency II» встановила ряд стандартів, включаючи фінансові ресурси компанії, запас платоспроможності, корпоративні процедури, системи контролю та єдину форму звітності [41].

Система правового регулювання в Україні складається з наступного:

- Конституцією України;
- міжнародні угоди, які Україна підписала та ратифікувала;
- Цивільним кодексом України;
- Закони та постанови, прийняті Верховною Радою України;
- указами та розпорядженнями Президента України;
- постанови, декрети та розпорядження уряду України;
- інструкції, методики, положення та накази, які були прийняті Міністерствами, відомствами та центральними органами виконавчої влади та зареєстровані Міністерством юстиції України;
- стандарти органу, який відповідно до законодавства України контролює страхову діяльність;
- нормативні акти органів місцевої виконавчої влади, якщо за рішенням Президента або Уряду України окремі питання регулювання страхової діяльності були передані цим органам;

Основні суб'єкти внутрішнього контролю страхової компанії представлені на рис. 1.4. Головний офіс відповідає за організацію системи внутрішнього контролю, а відділи продажу страхових послуг (регіональні, міські та обласні) здійснюють функціональний контроль та самоконтроль. Як показано на малюнку 1.4, суб'єктами внутрішнього контролю страхової компанії є управлінський персонал (директори, начальники відділів) і спеціальні служби (спостережні ради, ревізійні комісії, відділи внутрішнього аудиту).

Рис. 1.4. – Основні суб'єкти внутрішнього контролю страхової компанії

Джерело: [24]

Таким чином, для організації внутрішнього контролю страхової компанії необхідно визначити повноваження та обов'язки кожного суб'єкта. Повноваження та обов'язки можна визначити за допомогою методів внутрішнього контролю.

Зважаючи на це, зовнішній контроль, який також називають громадським контролем, здійснюється професійними об'єднаннями страхових компаній України, такими як Ліга страхових організації України, Асоціація професійних страхових посередників України та інші, за умови, що страхова компанія є членом цього об'єднання. Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, податкові органи та Аудиторська палата України є державними органами, які здійснюють зовнішній контроль. Типи організації внутрішнього контролю залежать від багатьох факторів, найбільшими з яких є розмір підприємства, структура та галузева спрямованість. На великих підприємствах можуть бути створені структурні підрозділи для виконання контрольних функцій, наприклад відділи внутрішнього аудиту, фінансів і планування. На

малих і середніх підприємствах, які не мають власних служб контролю, відповідні обов'язки виконують бухгалтери, плановики, інвентаризаційна комісія, інженери та інші особи, уповноважені власником або засновником підприємства. Страхова компанія відрізняється тим, що усі контролюючі відділи розташовані в головному офісі.У той же час усі функціональні відділи розташовані в обласних, міських та регіональних дирекціях, які підпорядковуються головному офісу.

Інституційний контроль страхової компанії здійснюється структурними підрозділами, такими як спостережна (наглядова) рада, ревізійна комісія та відділ внутрішнього аудиту. Ці підрозділи працюють разом, щоб швидко повідомляти керівництво про будь-які господарські порушення.

Департамент внутрішнього аудиту контролює законність, достовірність і доцільність операцій, пов'язаних із формуванням, розміщенням і використанням страхових резервів. Він також контролює операції, пов'язані з формуванням страхових резервів страхових компаній, їх документальне підтвердження та доцільність їх виконання.

Наглядова рада призначена для перевірки різних ланок управління щодо їх організації, цільової спрямованості, раціональності страхових послуг тощо. Ревізійна комісія складається з п'ятнадцяти людей, які проживають у штаті страхової компанії та не підпорядковуються раді директорів (засновників) страхової компанії.

Здійснюється перевірка за підсумками діяльності страховика протягом року. Таблиця 1.7 містить повноваження та обов'язки суб'єктів внутрішнього інституціонального контролю, які відповідають за здійснення внутрішнього контролю страхових резервів страховика.

Таблиця 1.7

Суб’єкти інституційного контролю страхових резервів страховика та їх повноваження

Форма ВК	Суб’єкти ВК	Повноваження суб’єктів ВК	Завдання суб'єктів ВК
Інституційний контроль	Відділ внутрішнього аудиту	Начальник відділу аудиту контролює проведення аудиту на всіх стадіях, перевіряє правильність та неупередженість здійснених перевірок аудитором	Контроль за достовірністю даних бухгалтерського обліку і звітності в частині сформованих та використаних страхових резервів страховика
	Ревізійна комісія	Здійснює нагляд за діяльністю страхової компанії	Виявлення недостач, крадіжок та інших порушень
	Наглядова (спостережна) рада	Здійснює нагляд за діяльністю Голови Правління відповідності здійснення діяльності нормативно-правовому забезпеченні	Контроль за діяльністю Голови правління; Виявлення відповідності функціонування страхової компанії нормативам та положенням

Джерело: складено автором на основі [3; 6; 18 ; 24; 30]

Таким чином, незалежно від сфери страхування, інституційний контроль страхових резервів здійснюється відділом внутрішнього аудиту, ревізійною комісією та наглядовою (спостережною) радою головного офісу страхової компанії.

Функціональний контроль в страхових компаніях поділяється на два види: вертикальний (керівники всіх рівнів, які виконують обов’язки нагляду) і горизонтальний (інші працівники, в залежності від дій, які вони виконують щодо контролю).

Відповідно, найвищі ланки управління контролюють відділи, а потім кожен відділ контролює свій підвідділ і персонал.

Таблиця 1.8

Суб’єкти функціонального контролю страхових резервів страховика та їх повноваження

Форма ВК	Суб’єкти ВК	Повноваження суб’єктів ВК	Завдання суб'єктів ВК
1	2	3	4
Функціональний контроль	Голова правління	Контролює дії виконавчого, операційного та фінансового директорів, щоб запобігти порушенням	Нагляд за діяльністю фінансового директора, виконавчого директора та операційного директора
	Головний бухгалтер	Головний бухгалтер наглядає за роботою бухгалтера з обліку страхових резервів: він перевіряє правильність складання первинних і розрахункових документів, вводить дані в автоматизовану систему бухгалтерського обліку та складає звітність страхової компанії за періодами.	Контроль за веденням бухгалтерського обліку страхової компанії дозволяє швидко та точно відображати фінансовий стан компанії. Контроль за бухгалтером щодо обліку страхових резервів щодо їх доцільності та достовірності
	Начальник фінансового відділу	Моніторинг фінансового ринку для визначення прибуткового проекту для розміщення страхових резервів	Контролювати розподіл страхових резервів у конкретні проекти відповідно до принципів безпеки, ліквідності, диверсифікованості та прибутковості

Продовження таблиці 1.7

	Начальниик відділу актуарія	Начальник відділу актурії відповідає за правильність і доцільність розрахунку страхових резервів відповідно до положень облікової політики.	Розгляд достовірності та законності висновків щодо формування страхових резервів

Джерело: складено автором на основі [3; 6; 18 ; 24; 30]

Внутрішній контроль, який є фундаментальним для всієї компанії, відбувається на робочому місці працівника. Повноваження суб'єктів щодо створення, розміщення та використання страхових резервів, а також внутрішній контроль у формі самоконтролю наведено в таблиці 1.9.

Таблиця 1.9

Суб'єкти самоконтролю страхових резервів страховика та їх повноваження

Форма ВК	Суб'єкти ВК	Повноваження суб'єктів ВК	Завдання суб'єктів ВК
1	2	3	4
Самоконтроль	Внутрішній аудитор	Проведення перевірки стану страхових резервів різними прийомами і способами	Застосування оптимальних процедур для виявлення відхилень діяльності страховика
	Бухгалтер	Використання в бухгалтерському обліку страхових резервів первинних і розрахункових документів, розробка форм підтверджуючих документів для використання в бухгалтерському обліку страхової компанії, включаючи бухгалтерський облік страхових резервів.	Достовірність і законність процесу формування та використання страхових резервів

Продовження таблиці 1.9

1	2	3	4
	Фінансист	Аналіз фінансового ринку для визначення прибуткового проекту для розміщення страхових резервів	Визначення найбільш прибуткового проекту інвестування
	Актуарій	Розрахунок страхових резервів є одним із методів, визначених Положенням про облікову політику страхової компанії, і пропозиції щодо того, щоб інша страхова компанія використала цей метод.	Управління процесом розрахунку страхових резервів

Джерело: складено автором на основі [3; 6; 18 ; 24; 40]

Таким чином, самоконтроль є основою ефективної системи внутрішнього контролю страхової компанії, незалежно від того, створена вона функціонально чи інституціонально.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «НАСК «ОРАНТА» НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

2.1. Організаційно-економічна характеристика ПАТ «НАСК «ОРАНТА»

Відповідно до Постанови КМУ від 07.09.1993 No 709 «Про створення Національної акціонерної страхової компанії «Оранта» та на умовах і в порядку, передбачених Указом Президента України від 15.06.1993 No 210/93 «Про корпоратизацію підприємств», Публічне акціонерне товариство «Національна акціонерна страхова компанія «Оранта» було засновано.Компанія була створена Фондом державного майна України шляхом перетворення Української державно ї страхової комерційної організації «Укрдержстрах» у публічне акціонерне товар иство.

Усі права та зобов'язання ВАТ НАСК «Оранта» переходять до ПАТ «НАСК «Оранта». У зв'язку з переходом діяльності НАСК «Оранта» з Відкритого акціонерного товариства Національна акціонерна страхова компанія «Оранта» на ПАТ «НАСК «Оранта» Загальними зборами акціонерів прийняли рішення змінити назву НАСК «Оранта» (протокол 1/2015 річних Загальних зборів акціонерів ВАТ НАСК «Оранта» від 23.04.2015) [42]. Метою діяльності компанії є отримання прибутку шляхом надання послуг із страхового захисту майна як фізичних, так і юридичних осіб, а також здійснення фінансової діяльності відповідно до законодавства та статуту компанії.

Компанія займається безпосередньо страхуванням, перестрахуванням і фінансовими операціями, пов'язаними з формуванням, розміщенням страхових резервів і їх управлінням.

Компанія здійснює усі види обов'язкового, добровільного страхування та перестрахування відповідно до вимог законодавства України, на які вона

отримала ліцензію. До 31 грудня 2023 року у компанії було 32 страхові ліцензії.

За даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, 31 грудня 2023 року компанією було зареєстровано 22 структурні підрозділи (безбалансові дирекції) в обласних центрах України та м. Києві. Структурні підрозділи, які є частиною компанії, не мають власної юридичної особи та діють відповідно до Положень, затверджених рішенням Правління.

Крім посилення позицій у традиційних сегментах, на даному етапі НАСК

«ОРАНТА» активно впроваджує страхові продукти і програми та розробляє сервіс, щоб покращити обслуговування клієнтів . «ОРАНТА» скоротила терміни розгляду та виплати страхового відшкодування за Автоцивілкою до 60 днів (при визначеному у законодавстві ліміті у 90 днів).

Це підтверджується оцінкою показника «Якість врегулювання збитків» за

«Світлофором МТСБУ», за яким «ОРАНТА» впевнено (з кварталу в квартал) отримує найвищу оцінку.

Сьогодні НАСК «ОРАНТА» є системною компанією, яка має найбільшу агентську та представницьку мережу в Україні з понад 400 відділеннями. Таким чином, ми можемо оформити договори страхування за більше ніж 29 видами страхування та створити більше 60 страхових продуктів, що робить наші послуги доступними для більшості людей.

Основні дані про НАСК «ОРАНТА» зображені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Основні дані про компанію НАСК «ОРАНТА»

Вид відомостей	Характеристика
Повне найменування підприємства	Національна акціонерна страхова компанія (НАСК) «Оранта»
Код ЄДРПОУ	00034186

Продовження таблиці 2.1

Дані про реєстрацію	Дата державної реєстрації 16.09.1994. Дата запису: 26.07.2004. Номер запису: 10701200000000314
Дані про акціонерів, засновників	Товариство з обмеженою відповідальністю «НС-Фінанс» — 72.2404% Chilwell Limited (Кіпр) — 9.9908% Visiline Limited (Кіпр) — 9.4238% Cezavelios Holdings Ltd (Кіпр) — 5.6232%
Величина статутного фонду	159 000 000 грн.
Кількість та особливості ліцензій	22 ліцензії, із них 14 ліцензій на обов'язкове і 18 на добровільне страхування
Провадження видів діяльності відповідно до КВЕД	65.12 Інші види страхування, крім страхування життя

Джерело: [43]

Провівши аналіз страхового ринку України у 2022 році, для всієї економіки так і для страхової галузі перші два квартали були ризиковими. Якщо порівняти 2022 рік з попереднім 2021 роком (довоєнним) страховий ринок на 20% зменшився в першому кварталі, а в другому кварталі скоротився до 30%.

Наприкінці 2022 року страховий ринок починає відновлюватись, незважаючи на те що за рік скоротились страхові операції на 20%, страховики отримали 40 млрд. грн. валових премій. В 2022 році величина чистих виплати склали 13 млрд. грн. і обсяг чистих виплат 12,8 млрд. грн., отже дані показники зменшились на 27% порівнюючи з 2021 роком.

Протягом 2022 року активи страхових компаній збільшується, але це є несиметричним для всіх сфер страхових компаній. У сфері ризикового страхування зростають на 6%, але при цьому у сфері страхування життя активи збільшуються на 18%.Паралельно відбувається інша ситуації в окремих видах страхування. На 24% зменшується медичне страхування, на другому місці на 21% зменшується страхування КАСКО. Найбільш стабільна ситуація з автоцивілкою, тому що відбувається скорочення на 1%, паралельно зростає в два рази такий вид страхування як «Зелена карта».

Зростання у сегменті «Зелена карта» страхових надходжень зв’язано з повномасштабним вторгненням і переміщенням біженців на власних авто, які вимушені були придбати цю карту.

Що стосується сектора перестрахування, то відбувається зменшення в два рази валових премій, а обсяг виплат зменшився на 60%.

Проаналізувавши показники прибутковості спостерігається чистий прибуток страхових компаній в секторі страхування життя і ризикового страхування. Значення показника рентабельності капіталу для страхових компаній сектору non-life - 15 %, для сектору life – 13 % [42].

Протягом 2022 року число страхових компаній зменшилася на 27 і на кінець 2022 року склала 128.

На думку незалежної бізнес платформи Mind, проведені дослідження надають можливість визначити рейтинг страхових компаній, якщо в критерії оцінювання закласти такі показники: одержані премії, величина виплат, рівень ліквідності. Об’єктом рейтингу вибираються страхові компанії, які мають рівень величини валових премій в 2022 році 150 млн. грн. та надають класичні страхові послуги.

Рівень рейтингу коливається від 0,5 і закінчуючи найвищим, «5» рівнем, який дає можливість попасти страховій компанії до категорії «зірки», це є ознакою високого рівня привабливості для споживачів страхових послуг. Рейтинг «4» це стабільний рівень привабливості, «3» – задовільний, «2» – низький, а «1» – катастрофічний.Відповідності до цієї методики, НАСК «Оранта» відповідно до цієї методики належить до рейтингу «3», вона займає цю позицію ще з восьма страховими компаніями.

На початку 2023 року становище на страховому ринку пішло на покращення. За перший квартал 2023 року валові премії збільшились на 4%, на 6% збільшились чисті премії. Валові страхові виплати та чисті виплати збільшилися на 19 % в 2023 році порівняно з 2022 року.

За даними НБУ, НАСК «Оранта» займає 10 місце в двадцятці найкращих страхових компаній (за 2023 року), що працюють у сегменті non-life.

Величина активів НАСК «ОРАНТА» в 2023 року склала 1369 млн. грн., чисті премії досягли 574,2 млн. грн., величина страхових виплат - 248,1 млн. грн., показник величини страхових резервів - 858,7 млн. грн. За 2023 рік НАСК «Оранта» має чистий фінансовий результат в розмірі 30,5 млн. грн.

НАСК «Оранта» використовує наступну політику:

1. Компанія самостійно створює політику укладання договорів. Компанія визначає вимоги до страхових полісів, умови страхування та інші документи.

2. Політика оцінки ризику. Тобто перед тим, як укласти договір страхова компанія проводить оцінку ризику. Це визначення потенційних ризикових факторів, наприклад аналіз страхових заявок, оцінку майна або здоров'я клієнта.

3. Політика страхових виплат. Страхова компанія проводить перевірку і підтвердження страхового випадку, оцінює збитки та виплачує страхове відшкодування згідно з полісом.

4. Політика врегулювання страхових претензій. Для вирішення конфліктів між клієнтами та компанією передбачено спеціальні процедури, що включають прийом та розгляд скарг, перевірку обставин страхових випадків і надання зворотного зв’язку клієнтам.

5. Політика внутрішніх процедур та контроль. Компанія впроваджує внутрішні регламенти та механізми контролю, які забезпечують дотримання законодавчих норм, якість обслуговування клієнтів та ефективність роботи.

6. Політика ризикового управління. НАСК «Оранта» реалізує політику управління ризиками, спрямовану на їх мінімізацію. Це включає впровадження превентивних заходів, стандартів безпеки та регулярних перевірок.

7. Політика клієнтського обслуговування. Компанія визначає стандарти роботи з клієнтами,які передбачають доступність послуг, якісне обслуговування, а також своєчасний розгляд запитів і скарг.

8. Кадрова політика. В дану політику компанії входять принципи ефективності і соціальної справедливості.

Найбільшу увагу НАСК «ОРАНТА» займає управління процесами навчання та розвитку кадрового потенціалу підприємства. Сюди входить забезпечення підвищення кваліфікації і підготовки кадрів, основна мета є адаптація персоналу у відповідність з умовами, що змінюються, створення у них високого професіоналізму, новітнього економічного мислення, навичок працювати за нових умов.

2.1. Фінансово-економічний аналіз ПАТ «НАСК «ОРАНТА»

Велике значення на діяльність страхової компанії НАСК «ОРАНТА» відіграли такі явища, як пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення в Україну та вплинуло на її фінансові показники.

Використовуючи баланс НАСК «ОРАНТА» за 2021-2023 рр. проаналізуємо фінансовий стан страхової компанії. На першому етапі дослідження розрахуємо аналіз активів балансу за 2021 - 2023 роки.

Таблиця 2.2

Аналіз активів НАСК «ОРАНТА» за 2021-2023рр., тис. грн.

Показник	Роки			Абсолютне відхилення (+,-)		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022 р. – 2021 р	2023 р. – 2022 р	2022 р. –2021р.	2023р.– 2022 р
Активи, у т.ч.	1046218	1290348	1615171	244130	324823	23,33	25
Нематеріальні активи	6004	6621	15578	617	8957	10,27	135
Основні засоби	194698	207886	221186	13188	13300	6,77	6,3
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	381796	418119	566840	36323	148721	9,51	35,5

Продовження таблиці 2.2

Поточні фінансові інвестиції	183469	425101	108983	241632	-316118	131,7	-0,75
Гроші та їх еквіваленти	21 914	23 648	34057	1734	10409	7,91	44,01

Джерело: розраховано автором на основі [43]

Дослідивши показники страхової компанії за 2021 - 2023 роки можна зробити наступні висновки. Загальні активи значно зросли якщо порівняти 2022 р. з 2021 р. на 244130 тис. грн. (23%), а якщо порівнювати 2023 рік з 2022 роком активи зросли на 324823 тис. грн. (25%). Одночасно спостерігається зростання нематеріальних активів на кінець 2023 року на 8957 тис. грн. (на 135%). Зростання основних засобів з 196468 тис. грн до 221186 тис. грн. (на 6,3%) дає нам розуміння, що страхова компанія проводить вкладення грошей в нові об'єкти чи реконструкцію існуючих.

Збільшились централізовані страхові резервні фонди – з 381796 тис. грн. до 566840 тис. грн. (на 35,5%), це свідчить про зростання страхових резервів для покриття ймовірних ризиків. Поточні фінансові інвестиції зменшуються з 183469 тис. грн. до 108983 тис. грн. (на 75%), даний показник аналізує стратегічні зміни у розподілі капіталу та ліквідності компанії. НАСК «ОРАНТА» може взяти на себе більше ризику, проте даний ризик може бути зосереджено на реалізацію довгострокових цілей.

Протягом 2021 р. та 2023р. фінансовий стан НАСК «ОРАНТА» визначається зростанням загальних активів, що демонструє значний розвиток. Нематеріальні активи, основні засоби та фінансові резерви зростають, це дає можливість на активне вкладення ресурсів у стратегічно важливі напрямки, такі як інновації, розширення виробничих можливостей та підвищення фінансової стійкості. Компанія активно інвестує у своє майбутнє.

Результати проведеного аналізу відобразимо на рис. 2.1.

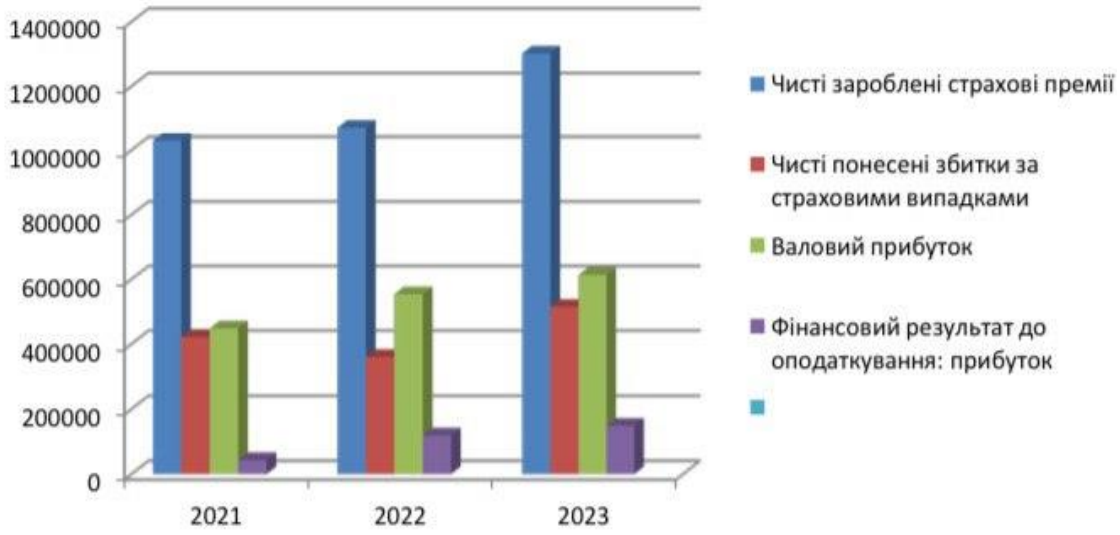

Рис. 2.1. Активи НАСК «ОРАНТА» за 2021-2023 рр., тис. грн.

Джерело: побудовано автором на основі

Наступним кроком є проведення аналізу пасивів НАСК «ОРАНТА» за 2021-2023 роки таблиця 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз пасивів НАСК «ОРАНТА» за 2021-2023рр., тис. грн.

Показник	Роки			Абсолютне відхилення (+,-)		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022р. -2021р.	2023р. – 2022р.	2022р.- 2021р.	2023р.– 2022р.
Зареєстрований капітал	159000	159000	159000	0	0	0	0
Резервний капітал	25228	28705	32911	3477	4206	13,7	14,6
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	(64445)	2718	94292	67163	91574	321	450
Страхові резерви	675380	820892	1030694	145512	209802	21	25,5
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	52815	67740	77468	14925	9728	28	14
Поточні забезпечення	11097	5912	6107	-5185	195	0,57	3,2
Інші поточні зобов’язання	2403	10085	28745	7682	18660	319	185

Джерело:розраховано автором на основі [43

З вище наданих розрахунків (таблиця 2.2) страхової компанії НАСК «ОРАНТА» за 2021-2023 роки можна зробити наступні висновки. Зареєстрований капітал в страховій компанії незмінний, натомість резервний капітал зростає це свідчить про поліпшення фінансової стійкості.

В період з 2021-2023 рр. страхова компанія переходе з збиткового до прибуткового і починає отримувати прибуток це свідчить про поліпшення фінансового стану компанії. Зростання ризиків в страховій компанії визначає зростання страхових резервів. Це вимагає уваги, так як це впливає на фінансову стійкість і спроможність НАСК «ОРАНТА» врегульовувати страхові зобов'язання.

Поточна кредиторська заборгованість зменшується, це означає що страхова компанія розраховується зі своїми боргами і запроваджує ефективну кредиторську політику.

Протягом 2021 - 2023 рр. фінансовий стан страхової компанії змінюється в позитивну сторону, наприклад зареєстрований капітал є стабільний і складає 159000 тис. грн. це показує контрольовані суть вартості страхової компанії.

В 2023 році зростає резервний капітал до 32911 тис. грн., в 2021 році він становив 25228 тис. грн., на це могло вплинути новий розподіл прибутку для вирішення стратегічних цілей. Протягом 2021 року компанія отримує збитки, все змінюється в 2022 році коли страхова компанія починає отримувати прибуток і на кінець 2023 року прибуток становить 94292 тис. грн.. Це може бути із-за зміни стратегічних рішень і ефективним управління витрат.

Страхові резерви збільшились з 675 380 тис. грн. до 1030694 тис. грн. якщо порівнювати 2021 рік до 2023 року, це свідчить про зростання страхових зобов'язань в 2023 році, що може вказувати на збільшення обсягів страхових зобов'язань . Кредиторська заборгованість залишається незмінною, але зменшуються поточні зобов'язання і зростають інші поточні зобов'язання.

Таким чином, в НАСК «ОРАНТА» відбувається зміна у фінансовій структурі

та змінює свою стратегію.

Представимо графічно динаміку основних статей пасивів на рис.2.2.

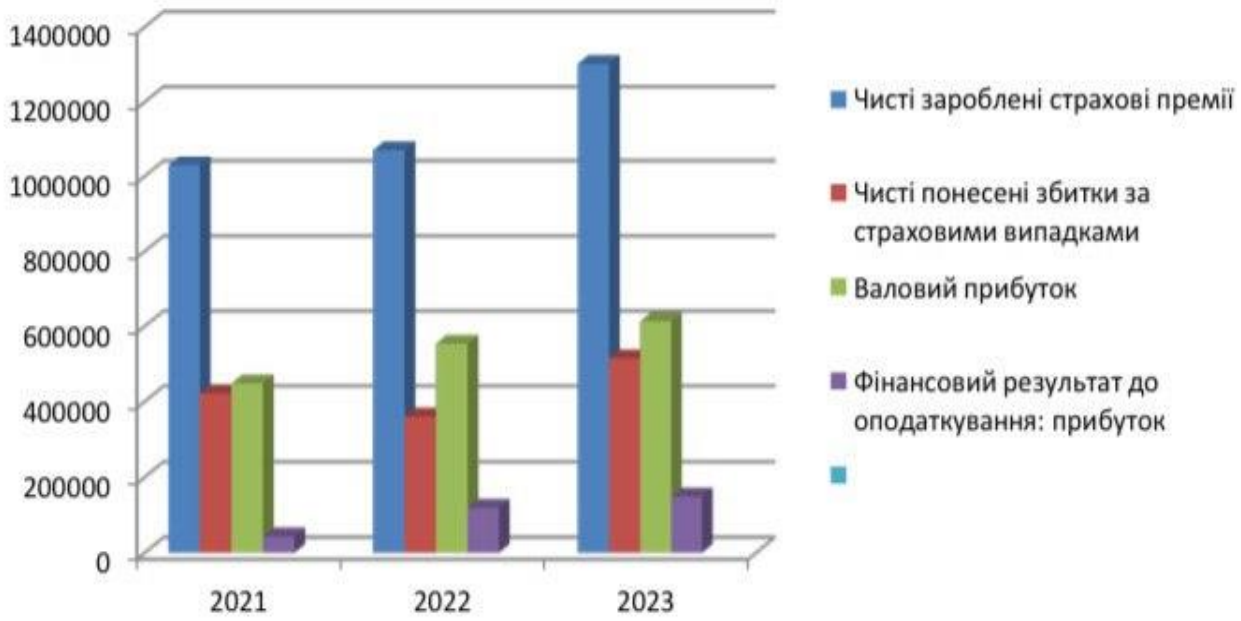

Рис. 2.2.- Пасиви НАСК «ОРАНТА» за 2021-2023 рр., тис. грн.

Джерело: Побудовано автором

Наступним доцільним кроком є аналіз динаміки фінансових результатів за період 2021–2023 років.

Таблиця 2. 4

Аналіз динаміки фінансових результатів НАСК «ОРАНТА» за 2021-2023 рр., тис. грн.

Показник	Роки			Абсолютне відхилення (+,-)		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022р. -2021р.	2023р. – 2022р.	2022р. -2021р.	2023р. –2022р.
1	3	4		5	6	7	8
Чисті зароблені страхові премії	1029265	1071038	1301317	41773	230279	4,05	21,5
Чисті понесені збитки за страховими випадками	421269	359789	514921	61480	155132	-14,59	43,1

Продовження табл.2.4

Валовий прибуток	447314	553345	613020	106031	59675	23,70	10,7
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	42955	118726	148175	75771	29449	176,3	24,8
Чистий фінансовий результат: прибуток	19378	71507	82423	52129	10916	269,0	15,2

Джерело: розраховано автором на основі [43]

Провівши аналіз динаміки фінансових результатів в період з 2021 - 2023 рр. в страховій компанії НАСК «ОРАНТА» спостерігається збільшення страхових премій, що дає змогу стверджувати про вдало вибрану стратегію залучення клієнтів та впровадження нових продуктів. Відповідно в період 2021 - 2023 рр. страхові премії зросли на 22% і на кінець 2023 рік склали 1301317 тис. грн.

Головним фактором для НАСК «ОРАНТА» є зменшення збитків на кінець 2022 р. це свідчить про те що компанія вибрала оптимальну стратегію для розвитку своєї діяльності. Наприкінці 2023 року компанія НАСК «ОРАНТА» виходить на прибуток. Також важливо відзначити валовий прибуток та фінансовий результат до оподаткування зростали, чистий фінансовий результат теж збільшується з кожним роком.

На рисунку 2.3 представлена графічна інтерпретація динаміки ключових фінансових показників НАСК «ОРАНТА» за 2021–2023 роки.

Страхові організації як самостійно господарюючі суб’єкти несуть повну відповідальність за результати своєї діяльності, які мають забезпечувати виконання зобов’язань перед страхувальниками, партнерами, державою, співробітниками компанії у будь-який момент часу. Гарантією виконання таких зобов’язань виступає фінансова надійність страхової компанії.

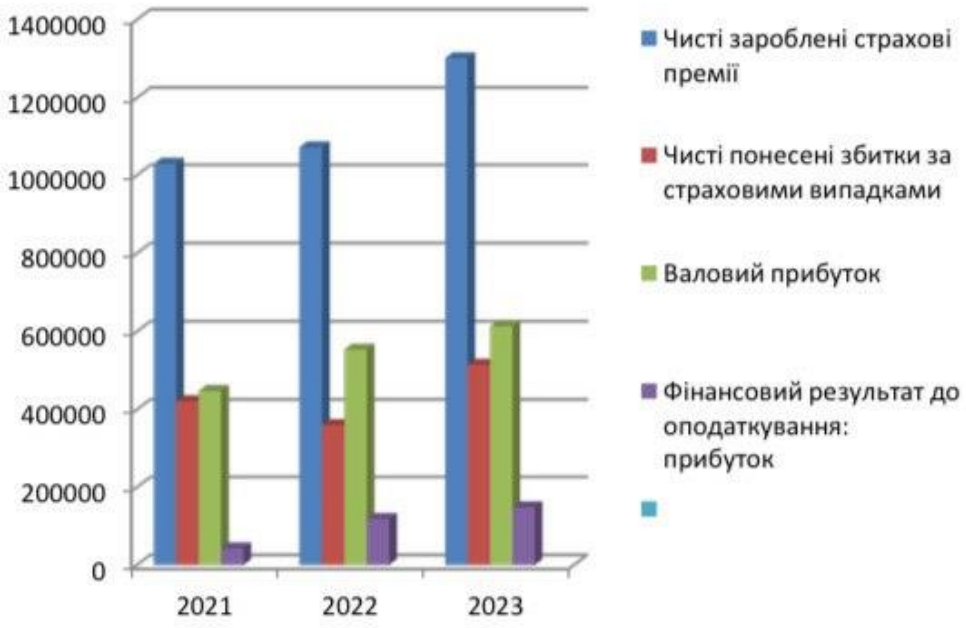

Рис.2.3. Динаміка основних фінансових показників НАСК «ОРАНТА» за 2021-2023 рр., тис. грн.

Джерело: Побудовано автором

Фінансова стабільність є важливою для страховика так, як він виконує свої зобов'язання перед страхувальником, тому що платоспроможна компанія може надавати страховий захист. Щоб дізнатись чи здатна страхова компанія виконувати свої зобов'язання необхідно провести аналіз показників ліквідності та платоспроможності НАСК «ОРАНТА» за 2021-2023 рр. таблиця 2.5.

Провівши розрахунок показників ліквідності і платоспроможності НАСК «ОРАНТА» за 2021-2023 рр. можна стверджувати наступне коефіцієнт абсолютної ліквідності в 2021 р. склав 30%, в 2022 р. - 350%, в 2023 р. - 640%, це демонструє частку поточних зобов'язань компанії, яка може бути погашена негайно. Значення даного показника на кінець 2023 року дуже високе і можемо стверджувати про неефективну стратегію управління фінансовими ресурсами.

Таблиця 2.5

Аналіз показників ліквідності і платоспроможності НАСК «ОРАНТА» за 2021-2023 рр.

Показники	Нормативне значення	Роки		
		2021	2022	2023
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Більше 0,2	0,3	3,5	6,4
2. Проміжний коефіцієнт покриття балансу	0,7-0,8	0,9	4,1	6,9
3. Коефіцієнт покриття балансу	2-2,5	5,3	5,3	7,6
4. Частка оборотних коштів у активах	Збільшення	0,3	0,3	0,4
5. Частка запасів у поточних активах	-	0,003	0,02	0,01
6. Частка власних оборотних коштів у запасах	Більше 0,5	81,8	33,2	62,4

Джерело: розраховано автором на основі [43]

Коефіцієнт покриття у НАСК «ОРАНТА» протягом трьох років вище нормативного, це означає страхова компанія включає в обіг надлишкові оборотні активи. Це веде до збільшення фінансових витрат, якщо залучати зайві фінансові ресурси. Частка оборотних коштів у активах у 2021-2022 рр. складає 30%, а в 2023 році 40%.

Аналіз показників фінансової стійкості наведено в таблиці 2.6 НАСК «ОРАНТА» за 2021-2023 рр.

Таблиця 2.6

Аналіз показників фінансової стійкості підприємства НАСК «ОРАНТА» за 2021-2023 рр.

Показники	Нормативне значення	Роки		
		2021	2022	2023
1. Коефіцієнт співвідношення позичених і власних коштів	Менше 1	2,2	2,3	2,2
2. Коефіцієнт автономії	Більше 0,5	0,2	0,3	0,3
3. Коефіцієнт маневрованості власних коштів	Зростання	0,9	0,8	0,6
4. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	Менше 0,5	0,7	0,7	0,7
5. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Зменшення	0,7	0,7	0,7
6. Коефіцієнт фінансового левереджу	Менше 0,5	2,1	2,1	1,9

Продовження табл.2.6

7. Показник заборгованості кредиторам	-	0,05	0,01	0,02

Джерело: розраховано автором на основі [43]

Для фінансової стійкості найбільш важливим показником є коефіцієнт автономії. Проаналізувавши даний показник НАСК «ОРАНТА» протягом 2021 - 2023 рр. коефіцієнт дорівнює в 2021 році 0,2, в 2022 р. і в 2023 р. - 0,30, таким чином страхова компанія може профінансувати 30% активів протягом 2022-2023 рр. за рахунок власного капіталу.

Нормативне значення коефіцієнта маневрованості власних коштів показує що показник повинен постійно зростати, щоб частину власного капіталу можливо було спрямувати на фінансування оборотних активів. В НАСК «ОРАНТА» даний показник зменшується з кожним роком, що показує про зменшення фінансування оборотних і необоротних коштів за рахунок власного капіталу.

Показник концентрації залученого капіталу вказує на рівень використання фінансових інструментів для підвищення потенційної рентабельності інвестицій. НАСК «ОРАНТА» даний показник склав 0,7, він вищий за нормативний. Це свідчить про високий рівень фінансових ризиків. У компанії, в якої сума позикового капіталу є значно вищою власного, рівень левериджу високий. У свою чергу, таке явище свідчить про високий рівень фінансових ризиків. Для того щоб знизити даний показник можна залучити нових інвесторів, або змінити поточну дивідентну політику, також можливо залучити кошти власників компанії.

2.2.Аналіз та особливості надання страхових послуг на ПАТ «НАСК «ОРАНТА» порівняно із іншими страховими компаніями

Початок військового стану в Україні стає для страхового ринку перевіркою на витривалість. Позитивним є те що галузь вистояла – і це головна перемога для страхового ринку.

Mind представляє новий рейтинг страхових компаній за підсумками фінансової та операційної звітності 2022 року, а також врахуванням результатів 1

кварталу 2023 року.

Як і в інших сферах економіки, найважчими для страхових компаній стали I–II квартали 2022 року. Падіння ринку в січні – березні 2022 року становило 20%, а за січень – червень 2022 року страховий ринок скоротився майже на 30% (дані рік до року).

Проте наприкінці 2022-го розпочалося поступове відновлення страхового сектора. І загалом за рік падіння сягнуло 20%: страховики зібрали майже 40 млрд. грн.. валових премій. Так, війна відкинула ринок приблизно на 5 років назад, на рівень 2017-го. Але могло бути й гірше. При цьому чисті страхові премії за 2022 рік скоротилися на 16% – до 38,6 млрд. грн. Валові страхові виплати 2022-го становили 13 млрд. грн., чисті виплати – 12,8 млрд. грн. Це на 27% менше (за обома показниками) у порівнянні з 2021 роком.

Загалом розстановка сил на страховому ринку не змінюється. Лідирують переважно компанії з іноземним капіталом, які мають багаторічну історію роботи та великі портфелі клієнтів. Якщо виходити з даних НБУ, то на найбільші 10 страховиків, які зібрали найбільший обсяг премій, загалом припадає частка в розмірі 50% ринку. До цих компаній (станом на 1 квітня 2023 року) належать «УНІКА», ARX, страхова группа «ТАС», «Інго», VUSO, «Арсенал Страхування», «Універсальна», «PZU Україна» та «Оранта».

Війна не могла не вплинути на роботу страхових компаній. У деяких страховиків, особливо в тих, які залежали від банків (від їхнього кредитного портфелю), автосалонів і великих корпоративних клієнтів, обсяги бізнесу скоротилися якщо не в рази, то на десятки відсотків.

З цієї причини з рейтингу випали такі компанії, як «Allianz Україна»,«Нафтогазстрах»,«Європейське туристичне страхування»,«Альянс», «Аско ДС», «Мегаполіс». Хоча є і протилежна ситуація. Наприклад, суттєво зміцнили свої позиції компанії «Саламандра» та «Ультра Альянс», які отримали імпульс завдяки ОСАЦВ і «Зеленій карті».Але, що ще важливіше, страховий сектор в останні місяці втратив

декілька значних гравців. Сталося це внаслідок дій НБУ, який скасував ліцензії майже десятка страхових компаній. Під ніж пішли «Омега»,«Провідна», «Інгосстрах», «Теком», «Просто-Страхування», «Альфа Страхування» (у останній ліцензії наразі припинені, а не анульовані). Багато страховиків було «виставлено за двері» через проблеми зі структурою власності. Хтось відмовився від ліцензій сам. Крім того, пішов із ринку його старожил – компанія «Аска», яку поглинула СК VUSO.

У попередньом урейтингу до 10 найсильніших входили ARX, «Колоннейд Україна » «Княжа»,«Уніка», «Українська страхова група»,«Країна», «Експрес Страхування », «Провідна», «Альфа Страхування» та «Універсальна» .

На початок 2023 року ситуація змінилася, і на сьогодні в нашому рейтингу десятка лідерів виглядає так: Найбільш рейтинг 4 зірки отримали Українська страхова група, Колоннейд Україна та СК «Універсальна». Також високу оцінку 3,5 зірки мають ARX, УНІКА, ІНГО, PZU Україна та Княжа. Замикають десятку найбільш найдійних СК «Країна» та ВУСО.

Страхові компанії з українським капіталом хоча і вижили, але логічно не мають високої фінансової подушки для втримання показників на високому рівні. Характерні проблеми – Високе боргове навантаження та низька ліквідність.

Рейтинг страхових компаній за різними видами страхування представлено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Рейтинг страхових компаній за різними видами страхування за 2024 рік

Вид страхування	Рейтинг страхових компаній	Платежі тис. грн.	Виплати тис. грн.
1	2	3	4
КАСКО	1. ARX	1 040 974	491 283
	2. АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	866 753	426 462
	3. УНІКА	534 866	248 375
	4. ВУСО	449 235	190 026
	5. УСГ	420 603	220 127
	6. ТАС СГ	402 509	261 743
	7. UNIVERSALNA	395 958	123 141
	8. ЕКСПРЕС СТРАХУВАННЯ	342 528	204 368
	9. ІНГО	333 454	191 811
	10. ВіДі - СТРАХУВАННЯ	196 627	69 886
	11. PZU УКРАЇНА	194 272	100 738
	12. КНЯЖА	151 870	93 660
	13. ПЕРША	94 657	50 259
	14.КОЛОННЕЙД УКРАЇНА	71 311	31 494
	15. АЛЬФА-ГАРАНТ	63 153	1 705
	16. ББС ІНШУРАНС	59 289	28 175
	17. ОРАНТА	41 475	18 728
ОСАЦВ	1. ТАС СГ	642 298	313 887
	2. ОРАНТА	605 113	233 619
	3. КНЯЖА	473 000	172 541
	4. PZU УКРАЇНА	304 102	156 220
	5. ВУСО	201 600	102 041
	6. УСГ	197 177	130 182
	7. АЛЬФА-ГАРАНТ	184 023	95 992
	8. ЄВРОІНС УКРАЇНА	182 113	98 789
	9. АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	163 337	74 642
	10.ІНГО	159 573	79 961
Страхування майна	1. ARX	223 571	55 225
	2. УНІКА	158 124	4 343
	3. ВУСО	151 118	114 300
	4. ІНГО	146 523	2 626
	5. УСГ	117 846	15 743
	6. КОЛОННЕЙД УКРАЇНА	80 404	2 481
	7. АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	75 049	12 838
	8. UNIVERSALNA	60 333	3 845
	9. ОРАНТА	48 462	2 743
	10. ТАС СГ	41 939	5 161

Продовження табл. 2.7

Зелена карта	1. ТАС СГ	628 333	209 613
	2. УСГ	330 138	245 717
	3. КНЯЖА	317 567	103 834
	4. PZU УКРАЇНА	258 646	78 658
	5 ГАРДІАН	224 794	159 356
	6. ПЕРША	209 139	79 437
	7. ОРАНТА	173 180	44 319
	8. ІНГО	162 544	70 984
	9. ВУСО	71 325	42 650
	10. ARX	64 731	22 762
Медичне страхуваня	1. УНІКА	799 131	391 429
	2. UNIVERSALNA	358 053	214 160
	3. ІНГО	342 554	238 654
	4. ARX	277 345	162 936
	5. УСГ	209 825	145 570
	6. ВУСО	208 952	209 891
	7. PZU УКРАЇНА	162 208	117 429
	8. ТАС СГ	150 731	136 975
	9. КОЛОННЕЙД УКРАЇНА	111 762	42 439
	10. АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	100 251	73 925
	11. КРАЇНА	96 471	75 846
	12. КНЯЖА	81 684	49 595
	13. ЄВРОІНС УКРАЇНА	65 824	51 763
	14. ПЕРША	45 097	26 614
	15. UPSK	19 823	5 909
	16. ОБЕРІГ	19 108	83
	17. ОРАНТА	**18 902**	**4 631**

Джерело: складено автором на основі [44]

Для кращого розуміння ситуації на страховому ринку України, розглянемо основні показники діяльності страхових компаній, в розрізі установ (табл. 2.8.). Аналізуючи стан страхової компанії «ОРАНТА», бачимо, що обсяг страхових резервів, протягом 2020–2023 років, постійно збільшувався, це свідчить про спроможність компанії здійснювати виплати за укладеними та майбутніми договорами. Якщо говорити про чисті зароблені страхові премії, страхові виплати та страхові відшкодування, то вони знаходяться на оптимальному рівні, така тенденція свідчить про зацікавленість та довіру населення до послуг даної компанії.А наслідком ефективного використання власних та залучених ресурсів, а також провадження відповідної цільової полі-тики, протягом чотирьох років, є чистий фінансовий результат у вигляді прибутку.

Таблиця 2.8.

Основні показники діяльності страхових компаній України за 2020–2023 рр., тис. грн.

Назва установи	роки	Страхові резерви	Чисті зароблені страхові премії	Страхові виплати та страхові відшкодування	Чистий фінансовий	
					прибуток	збиток
ПАТ "НАСК "ОРАНТА"	2020	603664,27	875339,57	387118,65	45841,23	0,00
	2021	700607,87	1029264,80	442930,14	17535,62	0,00
	2022	849597,27	1071037,52	391215,50	77067,98	0,00
	2023	1060887,41	1301016,37	523799,24	82423,29	0,00
ПрАТ "СК "Оранта-Січ"	2020	34955,42	54938,62	23351,38	836,71	0,00
	2021	39004,27	58575,00	23079,06	0,00	3083,48
	2022	25542,24	47252,97	12413,34	3152,59	0,00
	2023	20155,57	26745,35	11532,30	866,32	0,00
ПрАТ "СК АСКО ДС"	2020	75784,00	168018,00	93925,00	0,00	2829,00
	2021	61205,00	120294,00	68091,00	0,00	4908
	2022	30277,00	75458,00	33136,00	18582,00	0,00
	2023	36853,00	50766,00	26225,00	0,00	14498,00

Джерело: складено автором на основі [32; 44]

Аналізуючи стан страхової компанії «ОРАНТА», бачимо, що обсяг страхових резервів, протягом 2020–2023 років, постійно збільшувався, це свідчить про спроможність компанії здійснювати виплати за укладеними та майбутніми договорами. Якщо говорити про чисті зароблені страхові премії, страхові виплати та страхові відшкодування, то вони знаходяться на оптимальному рівні, така тенденція свідчить про зацікавленість та довіру населення до послуг даної компанії. А наслідком ефективного використання власних та залучених ресурсів, а також провадження відповідної цільової політики, протягом чотирьох років, є чистий фінансовий результат у вигляді прибутку.

Діяльність страхової компанії «Оранта-Січ» характеризується більш низькими показниками ніж «ОРАНТА», що може бути викликано неефективною політикою компанії, у питаннях: визначення потреб клієнтів; низьким рівнем

якості надання послуг; адаптацією до нових умов існування, в тому числі, до європейських стандартів ведення обліку та звітності; ризиками, що пов’язанні з військовими діями та іншими факторами. Порівнюючи показники діяльності страхової компанії «СК АСКО ДС» з іншими компаніями, можемо спостерігати, негативну динаміку. Протягом досліджуваного періоду, чистий фінансовий результат компанії був виражений у формі збитку, виключенням став 2022 рік, тоді компанія отримала надприбутки.

З 1 липня 2024 року вступає в силу нова редакція Закону України «Про страхування», а отже закінчується дія перехідного періоду, і страхові компанії переходять під повний контроль та регулювання НБУ. Введення нових регуляторних вимог та зобов’язань покликані підвищити стійкість та прозорість на страховому ринку України, шляхом заповнення прогалин та модернізації страхового законодавства відповідно до європейських стандартів. Пандемія, а потім і військові дії прискорили важливий тренд для українського ринку – створення ІТ-інфраструктури та використання цифрових технологій у повсякденній роботі страховиків. Покупка поліса через Інтернет поступово стає нормою для українців. Також, наразі, в онлайн переведено інші страхові послуги, такі як: функція «зворотного зв'язку»; повідомлення про страховий випадок; передача документів для обробки платежу; надання медичних консультацій тощо. Для впровадження та вдосконалення всього цього страхові компанії створюють ІТ-інфраструктуру та перебудовують внутрішні процеси. В Україні вже є страховики, які спеціалізуються на онлайн продажах, тобто не мають розгалуженої мережі відділень і не співпрацюють зі страховими брокерами.

РОЗДІЛ 3
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

3.1. Проблеми та шляхи їх вирішення щодо розвитку страхового ринку України у воєнний та повоєнний період

Головною загрозою для економічної системи України залишається війна, розв'язана Росією. Вона призвела до масштабних криз у гуманітарній, економічній, демографічній та інфраструктурній сферах, негативно впливаючи на всі аспекти національної економіки. Серед ключових викликів можна виділити падіння ВВП через зменшення експорту, зниження податкових надходжень, скорочення прибутків бізнесу, обмеження митного контролю, масовий відтік населення за кордон із ризиком його неповернення, а також дефіцит фінансових ресурсів у банківській системі.

У таких умовах страхові послуги відіграють значну роль у процесі управління ризиками. Як складова фінансового ринку, страховий сектор допомагає мінімізувати загрози економічній і фінансовій безпеці країни. Виклики, спричинені повномасштабним вторгненням, вплинули на діяльність усіх сфер економіки, включаючи страховий ринок.

Згідно з результатами опитування НБУ, у березні 2022 року більшість страховиків продовжували свою роботу, евакуювавши персонал у безпечні регіони та організувавши дистанційну діяльність. Водночас страхові компанії зіштовхнулися з низкою нових проблем.

Основним завданням Національного банку залишається розвиток прозорого, стабільного та платоспроможного страхового ринку, здатного виконувати свої зобов'язання перед клієнтами. Для цього регулятор періодично оновлює нормативні вимоги відповідно до нових викликів та умов. На початку вторгнення ці вимоги були спрощені, що дозволило

страховому ринку пристосуватися до воєнного часу. Однак тривале послаблення регуляторних норм може негативно вплинути на галузь.

Регулятор відновив обов'язковість своєчасної та повної звітності, що забезпечує доступ до актуальної інформації про фінансовий стан учасників ринку. Також були розширені заходи контролю та впливу у випадку порушення нормативів платоспроможності або ризикової діяльності.

Одним із викликів для страхового ринку залишається страхування воєнних ризиків, яке переважно охоплює корпоративний сегмент. З початком війни перестрахування таких ризиків стало практично неможливим, оскільки загроза перетворилася на реальність. У майбутньому це питання потребує перегляду, щоб забезпечити захист інтересів громадян, підприємств та держави.

Один із можливих підходів до вирішення проблеми — створення спеціальних фондів або компенсаційних пулів, які фінансуватимуться коштом донорів та страховиків на основі державно-приватного партнерства.

Ще один виклик — страхування громадян України, які були змушені виїхати за кордон. У відповідь на це українські страхові компанії спростили процес укладання страхових договорів онлайн. Зокрема, стало доступним оформлення полісів «Зеленої карти» та туристичного страхування без необхідності перебування страхувальника в Україні.

Крім того, з метою підвищення фінансового захисту українців, із липня 2022 року Національний банк збільшив страхові суми за обов'язковим страхуванням цивільної відповідальності автовласників, враховуючи зростання цін на автозапчастини. Максимальний розмір страхового відшкодування шкоди за «Європротоколом» було підвищено до 80 тисяч гривень.

Під час війни страхові компанії зіткнулися з проблемами, пов'язаними з падінням доходів, складнощами в організації процесів і обмеженням доступу

до документів. Водночас більшість учасників ринку продовжують виконувати свої зобов’язання за договорами та навіть укладати нові угоди.

Національний банк також працює над впровадженням змін до законодавства для адаптації страхового ринку до стандартів ЄС. Це включає поступове збільшення страхових сум, модернізацію системи виплат і посилення контролю за діяльністю страховиків.

У майбутньому страховий ринок України має стати важливим інструментом відновлення економіки, забезпечуючи покриття ризиків у таких сферах, як будівництво, аграрний сектор, енергетика, логістика та інфраструктура. Особливу увагу буде приділено впровадженню системи загальнодержавного медичного страхування, яка допоможе фінансувати медичну галузь.

Очікується, що у 2024 році на страховий ринок чекають значні зміни, зокрема імплементація нового закону про страхування.Це дозволить удосконалити регулювання ринку, адаптувати його до сучасних викликів та закласти основи для стабільного розвитку.

3.2. Обґрунтування напрямів та інструментів цифрової трансформації ринку страхових послуг в Україні

Переорієнтування страхового ринку на цифрові технології є необхідною вимогою трансформаційного світу. Період впровадження цифровізаційних процесів зумовлює страховиків переходити від застарілих каналів збуту страхових продуктів до пошуку нових способів зв'язку з клієнтами, розробки нових підходів до ведення страхового бізнесу. На цифровізацію страхового ринку впливають такі процеси як: інтернетизація, індивідуалізація, діджиталізація (рис. 3.1). Також досить актуальним в умовах трансформаційних змін є інвестування в InsurTech. Переконані, що одночасний розвиток цих процесів забезпечить синергетичний ефект щодо ефективного функціонування та розвитку страхового ринку України. З огляду на зазначене, цифрове страхування

є одним із перспективних напрямів та виступає рушійною силою його розвитку. Відтак, наведемо основні заходи активізації щодо наведених складових цифрової трансформації ринку страхових послуг.

Рисунок 3.1 – Перпективні напрями цифровізації страхового ринку України

Джерело: сформовано автором на основі [41]

Впровадження інтернет-технологій як складова цифровізації страхового ринку здійснюється шляхом інтеграції Інтернету в бізнес-процеси страхової компанії. Інтернетизація страхової діяльності втілюється у страхових компаніях за такими основними напрямами: інтернет-продажі страхових послуг; врегулювання страхових випадків через Інтернет;збір інформації про страхувальників через Інтернет.

Основними факторами, які сприяли розвитку страхового ринку в Інтернеті, є такі: збільшення кількості людей, які роблять покупки в Інтернеті, а також тих, хто робить покупки в Інтернеті; прийняття законів, які регулюють взаємодію між страховиками та страхувальниками через Інтернет; більш висока ефективність інтернет-продажів страхових послуг і регулювання страхових випадків; розвиток концепції інтернету речей (IoT) у страхуванні; і Страхові компанії називають онлайн-продаж страхових полісів різними етапами, починаючи від вибору конкретної страхової послуги та закінчуючи отриманням страхового платежу.

Діджиталізація страхового ринку передбачає цифрову трансформацію, спрямовану на організацію й поширення впровадження інноваційних технологій

у страхуванні, здатних у середньостроковій перспективі максимально урівноважити фінансово-економічні інтереси стейкхолдерів страхового ринку. Діджиталізація страхового ринку означає «оцифрування бізнес-процесів», тобто впровадження цифрових технологій у бізнес-процесах страховиків.

На сьогодні діджиталізація охоплює переважно такі бізнес-процеси страховиків: бухгалтерський облік та звітність; оцінка ризиків страхувальника в процесі передстрахової дисципліни; продаж страхових послуг та врегулювання (табл. 3.1). При цьому технології та інструменти цифровізації повні базуватися на трьох взаємопов'язаних елементах: інтелектуальність; клієнтоорієнтованість; доступність (рис. 3.2).

Таблиця 3.1

Діджиталізація бізнес-процесів в страхових компаніях

Бізнес-процеси	Цифрові технології	Можливі варіанти впровадження
Оцінка ризиків страхувальника	Нові виробничі технології	Телематика - попередня оцінка стилю водіння; датчик здоров'я - попередня оцінка АТ, пульсу таінших показників
Продажі	Нові виробничі технології; технології бездротового зв'язку	Блокчейн — це технологія, яка включає страхові послуги в комплексні програми, смарт-контракти, системи мікрострахування та взаємного страхування, а також мобільні програми.
Врегулювання	Нові виробничі технології; технології бездротового зв'язку	Мобільні додатки для смартфонів включають заяви, фотоушкодження, фотографії документів та інші функції; блокчейн — технологія, яка створює історії врегулювання на основі блокчейну; технологічні онлайн-комунікації з суміжними ринками для підтвердження страхових випадків; телемедицина-використовує цифрові технології для врегулювання страхових випадків.

Продовження табл.3.1

Документообіг	Нові виробничі технології; технології бездротового зв'язку; хмарні технології	Віддалений доступ до страхових компаній; захист особистої інформації за допомогою технології блокчейна; створення профілів клієнтів для майбутніх угод на основі блокчейна;перетворення електронних документів, включаючи документи, пов’язані зі страхувальниками, в електронну форму; і захист особистої інформації за допомогою технології блокчейна.
Бухгалтерський облік та складання звітності	Нові виробничі технології	Програми автоматизації ведення бухгалтерського обліку та складання звітності

Джерело: узагальнено автором на основі [26; 30; 36; 40]

Прийняття будь-якого управлінського рішення страховою компанією, має базуватися на професійних знаннях працівників.Процес цифровізації передбачає роботу з великими масивами статистичних даних, здійснення їх обробки та моделювання з використанням різноманітних методів дослідження. Відтак, перед страховими компаніями постають нові виклики, пов’язані з автоматизацією всього процесу страхових відносин, починаючи зі здійснення андеррайтингових заходів, розрахунків страхових тарифів, укладанням електронних договорів страхування та закінчуючи виплатою страхових сум і страхових відшкодувань.

Рис. 3.2. - Технології та інструменти цифровізації страхового ринку

Джерело: складено автором

Швидкий розвиток інформаційних технологій спричиняє появу проблеми інтелектуального шахрайства у страхових відносинах на ринку.

Найпоширенішими мотивами шахрайських дій з боку страхових компаній є повна або часткова відмова у виплаті страхувальникам (або третім особам) грошових компенсацій, передбачених чинними договорами страхування.

Водночас, за словами фахівців, страхувальники також часто свідомо зловживають довірою страховиків у таких випадках: прагнення отримати максимальну компенсацію; бажання повернути витрати на сплачені страхові внески; отримання вигоди, коли страхове відшкодування є єдиним джерелом доходу.[26].

Досить поширеним на страховому ринку України є використання IOT-технологій (Інтернету речей), які дозволяють оперативно збирати інформацію,

обробляти її та використовувати за призначенням.

Завдяки застосуванню IOT-технологій страховики отримують можливість дистанційно відстежувати існуючий попит на страхові послуги, оцінювати ймовірність настання ризиків та моделювати розмір страхових тарифів. Крім того, IOT-технології створюють додаткові можливості страховим компаніям щодо економії часу на документальне оформлення факту настання страхової події, оскільки створюється автоматизована опція відстеження місця страхової події та здійснюється аналіз причин її виникнення.

Формування клієнтоорієнтованості компаній щодо споживачів страхових послуг стає сучасним трендом розвитку страхових організацій. У світовій практиці широко застосовується поняття «мінімальні маркетингові комунікації» (omni-channel).Основною метою цієї ідеї є об'єднання всіх комунікаційних каналів користувача в одну органічну систему, щоб створити безперервну взаємодію між компанією та її клієнтами [14].

Формування клієнтоорієнтованості страхової компанії потребує реалізації відповідної стратегії, яка охоплює такі заходи: автоматизація бізнес-процесів (формування доходів та оптимізація витрат страховика); здійснення комунікаційної та збутової діяльності з широким застосуванням різноманітних Інтернет-технологій. При цьому важливим інструментом підвищення конкурентоспроможності компанії на ринку є реінжиніринг бізнес-процесів. Зміст даного поняття М. Хаммер розкриває з позиції «фундаментального переосмислення і радикального перепроєктування ділових процесів для досягнення різких покращень таких сучасних показників діяльності компаній: вартість; якість; сервіс; темпи зростання» [16]. У цьому контексті використання цифрових технологій є найбільш прийнятними для створення сприятливих умов виходу страхової компанії на якісно новий етап обслуговування своїх клієнтів.

Важливим критерієм клієнтоорієнтованості страховиків є доступність послуг для широкого кола страхувальників. Зазначимо, що зміст доступності на

страховому ринку розглядають з різноманітних позицій, а саме:

1) цінової пропозиції;

2) асортименту послуг;

3) комунікаційної та освітньої обізнаності;

4) пропозиції щодо страхового захисту особистих та майнових інтересів окремих осіб і компаній;

5) зручності та мобільності у вирішенні питань, пов'язаних з укладанням, дією та виконанням договірних зобов'язань між суб'єктами страхування [16].

Сучасні тенденції трансформації фінансового сектору орієнтовані на інтеграцію банківського та страхового капіталів. Це дозволяє забезпечити підвищення зручності, сервісу, якості та обсягів надання широкого спектру фінансових послуг потенційним клієнтам з одночасною капіталізацією банківського та страхового секторів національної економіки. При цьому саме цифровізація страхового ринку є пов'язаною з інтеграцією різних фінансових інституцій.Таким чином, існування фінансового супермаркету є актуальним у сучасному світі. Його визначають як «найвищу форму інтеграції бізнес-процесів банківських установ, пенсійних фондів, фондів фінансування будівництва, страхових, інвестиційних, лізингових, консалтингових, рієлтерських, аудиторських, факторингових та інших компаній з метою максимального задоволення потреб клієнтів у процесі надання широкого спектру послуг та достатньої прибутковості».

Цифровізація страхових бізнес-процесів потребує розв'язання проблем зі збереженням інформаційних баз даних щодо об'єктів і суб'єктів страхування. Хмарна інфраструктура має ряд суттєвих переваг: відкритий доступ до інформації через браузер ПК, планшета або смартфона; високий рівень надійності збереження інформації; швидкість обробки даних. Поряд з цим слід враховувати, що сховище для зберігання інформації надається на платній основі і вартість такої послуги на сьогодні є досить високою для вітчизняних страхових

компаній.

При застосуванні діджиталізаційних процесів перехід страховиків на цифрові технології призводить до підвищення ролі хмарних платформ.

Коли використовується хмарна платформа, ймовірність допущення помилок зменшується, а сам страховий процес стає відкритим і дозволяє відстежувати стан врегулювання претензій. Страхові компанії можуть покращити реагування та оптимізувати свої процеси завдяки використанню хмарних платформ. Для страховиків використання хмарних моделей SaaS (програмне забезпечення як послуга) і PaaS (платформа як послуга) буде найважливішим. Ці моделі надають страховим компаніям більшу швидкість, гнучкість і масштабованість, а також можливість оптимізувати різні процеси, зокрема андеррайтинг. Окрім хмарних платформ у діджиталізаційних процесах важливим буде застосування автоматизації, чат- ботів та технологій з елементами штучного інтелекту [13].

Ступінь розвитку блокчейн-технологій і те, наскільки вони можуть бути використані в різних бізнес-процесах, визначать, наскільки страхові компанії цікавляться діджиталізацією свого бізнесу. Страховики можуть використовувати смарт-договори (договори в «цифрі») у комп'ютерному виконанні для укладання договорів страхування, наприклад, під час продажу полісів для інших страхових послуг, а також під час врегулювання страхового випадку.

Digital brokerage використовує сучасні технології з метою підключення своїх брокерів, страховиків, поточних страхувальників і потенційних клієнтів. Він автоматизує бізнес-операції, заощаджуючи час і кошти, витрачені раніше на застарілі процеси. Цифровий брокер безперешкодно обмінюється інформацією, отримує актуальну інформацію, що керується даними, і підключається з клієнтами через більшу кількість каналів. Брокерські компанії використовують цифрові технології для автоматизації їх бізнес-операцій та забезпечення клієнто-орієнтованості. Такі цифрові брокери мають переваги у конкурентоспроможнос-

ті,оскільки вони використовують технологію, що дозволяє досягти більшого успіху у страховому бізнесі.

Основними проблемами цифрової трансформації, які повинні бути вирішені, є:

- обмеження та труднощі з масштабованістю застосування цифрових технологій у зв'язку з витратами на переоснащення ІТ, страхування та перенавчання працівників;
- безпека, включаючи захист особистих даних;
- цифрові канали в порівнянні з іншими каналами страхових компаній;
- необхідність реорганізації внутрішніх операційних процедур страхової компанії;
- недостатньо кваліфікованих спеціалістів.

Індивідуалізація економічних відносин, відхід від масових стандартизованих продуктів на страховому ринку проявляються в індивідуалізації пропозицій страхових компаній (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Технології індивідуалізації пропозицій в страхових компаніях

№ з/п	Цифрові технології	Характеристика
1	Big Data	Технологія обробки великого масиву даних
2	Інтернет речей	Збір додаткової інформації про пристрої, доступні через Інтернет, які можуть бути об'єктами страхування
3	Засоби збору показників (телематика, дистанційний збір показників щодо життя та здоров'я громадян)	Віддалений збір інформації про об'єкти страхування
4	Технології безпровідного зв'язку	Використання системи позиціонування Wi-Fi для отримання інформації про застрахованого або страхувальника
5	Збір інформації у віртуальній реальності	Аналіз інформації, яку застрахований або страхувальник розміщує в соціальних мережах

Джерело: узагальнено автором

Цифрова економіка дозволяє створювати унікальні пропозиції без значного

підвищення вартості послуг.

Індивідуалізація страхової пропозиції включає наступне:

– індивідуальна оцінка ризику, оскільки більше інформації про страхувальника та об’єкт страхування збирається;

– розробка індивідуальної пропозиції щодо страхування відповідно до запиту страхувальника;

– надмірна зниження ризику, оскільки більш точні оцінки призвели до значного зниження нетто-ставки порівняно з витратами страховика на підписання договору страхування;

– наближення до неризиковості договору страхування (у межі — це асимптотичне наближення до мінімально представленого ризику, який майже не відрізняється від нульового ризику);

– правомірність використання зібраних страхувальником даних.

Усвідомлення цієї проблеми призвело до розробки нових технологій страхування, які передбачають або значне обмеження участі комерційного страховика в процесі страхування. Це вказує на кращі перспективи для розвитку взаємного страхування та P2P-страхування, яке створює однорідну групу страхувальників, які страхуються від однотипних ризиків. Peer-to-Peer страхування (P2P) базується на принципі відсутності посередників, забезпечуючи взаємне страхування на некомерційній основі. На відміну від традиційного страхування, де прибуток у разі беззбитковості клієнтів залишається у страхової компанії, у моделі P2P позитивний фінансовий результат розподіляється між учасниками об’єднання (повертається їм) або спрямовується на заздалегідь визначені цілі об’єднання.

Ключова перевага P2P-страхування полягає у зменшенні кількості посередників, оптимізації процесів і комунікацій, що дозволяє значно знизити транзакційні витрати. Хоча тарифи у peer-to-peer страхових організаціях порівнювані із середніми на ринку, у клієнтів є можливість отримати частину

своїх внесків назад, що дозволяє значно заощадити на страховому полісі [18].

У випадку реалізації моделі P2P-страхування серед діючих страховиків може бути обраний куратор, який допомагає керувати процесом страхування та розраховувати найкращу страхову премію. Після закінчення строку страхування учасникам P2P-страхування виплачується премія, щоб мінімізувати моральний ризик. Завдяки новим технологічним рішенням ця технологія схожа на взаємне страхування.

Індивідуалізація у сфері медичного страхування передбачає отримання необхідних даних про громадян для забезпечення клієнтоорієнтованої охорони здоров'я. Це означає отримання електронної пошти, номера телефону, адреси проживання клієнта та використання носіїв і розумних пристроїв. Розумні пристрої та інші носії, які надсилають дані страховикам, є ключовими для забезпечення страхування в реальному часі. Наприклад, коли життєво важливі показники здоров'я пацієнта вказують на появу серйозних захворюванням, є можливість надати рекомендацію щодо термінового лікування або надіслати йому новий контент, призначений для того, щоб допомогти клієнту змінити поведінку у напрямі оздоровчих заходів. Такі технології сприяють підтримці здоров'я громадян. Щоб задовольнити усі потреби клієнтів, медичні страхові компанії використовують дані з різних джерел, зокрема через переносні пристрої (Apple Watch, монітори серця Fitbit тощо).

Індивідуальне страхування автомобіля має на меті забезпечити покриття на основі власних потреб та профілю ризику клієнта. Страховики можуть створити індивідуальний страховий поліс на основі водійського стажу, річного пробігу, очікувань, моделі автомобіля та віку клієнта. Нові автомобілі оснащені телематичними пристроями з можливостями штучного інтелекту для надання точної інформації про такі фактори: швидкість руху; пройдена відстань; поточне місцезнаходження та ін.

На сьогодні «Insurtech Wefox» спрямовує страхову галузь на покращення

клієнтського досвіду і довіру до галузі. Компанія опитала понад 12850 споживачів у Польщі, Німеччині, Італії, Швейцарії, Великобританії та США. 48 % респондентів відзначили, що вартість їхніх полісів зросла за останні 12 місяців; 69 % з них відчувають хвилювання чи зможуть дозволити собі страхове покриття в майбутньому; 55 % не думають, що вони отримають вигідну угоду від свого постачальника страхових послуг.

Незважаючи на такі настрої серед клієнтів, а також зростання тарифів на страхові послуги та вартості життя, лише 13 % респондентів відзначили, що скоротили б витрати на страхування, навіть якщо б їм було важко фінансувати першочергові життєві потреби, що демонструє стійкість страхової галузі. При цьому 55 % споживачів послуг, які взяли участь в опитуванні, відзначили про потребу від галузі на цифрові та мобільні послуги, за аналогією з банківськими установами .

Важливим є дослідження «PwC», яке визначило три основні напрямки цифрової трансформації страхової галузі. По-перше, страховики сьогодні погоджуються з тим, що цифрова трансформація є життєво важливою для успіху їхніх компаній і намагаються розкрити весь її потенціал. Але оскільки пандемії працюють як прискорювачі, очікується, що їхній імпульс до масштабного використання цифрових технологій зросте.

По-друге, було показано, що інвестиції в цифрові платформи самообслуговування та роботизовану автоматизацію процесів (RPA) були ефективними. Таким чином, бюджети були змінені, щоб врахувати нові можливості використання штучного інтелекту та розкрити більше можливостей аналітики даних, особливо щодо автоматизації та прискорення процесів розгляду претензій і обслуговування клієнтів. Із шести страховиків п’ять очікують, що в найближчі три-чотири роки штучний інтелект стане основним способом надання послуг [21].

По-третє, страховики розуміють, що їм потрібні нові методи внесення змін у

робочу силу, щоб допомогти своїм компаніям набути справжнього цифрового мислення. Незважаючи на те, що страховики впроваджують нові технології відповідним чином, вони кажуть, що вони менше дбають про адаптацію своєї організації до технологічних змін. Найбільшим перешкодою для страховика на шляху до цифрової організації є управління змінами. Таким чином, компаніям необхідно внести структурні зміни, щоб забезпечити стійкий вплив своїх нових технологій і підвищити кваліфікацію своєї робочої сили. Це часто включає співпрацю з технологічними компаніями для усунення прогалин у цифрових навичках.

Враховуючи усе вищезазначене, на сьогодні постає необхідність у розробці стратегії цифрової трансформації ринку страхових послуг в Україні. Зазначена стратегія представлена нами як комплекс узгоджених дій та заходів, поетапність запровадження яких сприятиме оптимальному розвитку страхового ринку в умовах трансформаційних змін (рис. 3.3).

Застосування усіх вищезазначених напрямів для перспективного розвитку цифровізації страхового ринку України дозволить страховим компаніям залучити більшу кількість клієнтів, сприяти підвищенню їх конкурентоспроможності як на національному, так світовому рівнях. Адже, цифровізаційні процеси сприяють виходу страхового ринку на новий сучасний етап розвитку, дозволяють страховикам і страхувальникам використовувати інноваційні світові технології й отримувати широкий спектр вигод. Так, для страхувальника можливість здійснення онлайн запитів в галузі страхування є зручним процесом, оскільки дозволяє виконувати необхідні процедури, не відвідуючи офіс та економлячи час.

Збільшення обсягів продажів і, як наслідок, збільшення фінансових надходжень від страхових полісів і інвестицій є основними перевагами для страховиків від використання цифрових технологій. Надалі необхідні зусилля не тільки від інвесторів і суб’єктів страхового ринку, а й від держави. Держава регулюватиме

здійснення страхових операцій в Інтернеті та стимулюватиме розвиток цифрової інфраструктури.

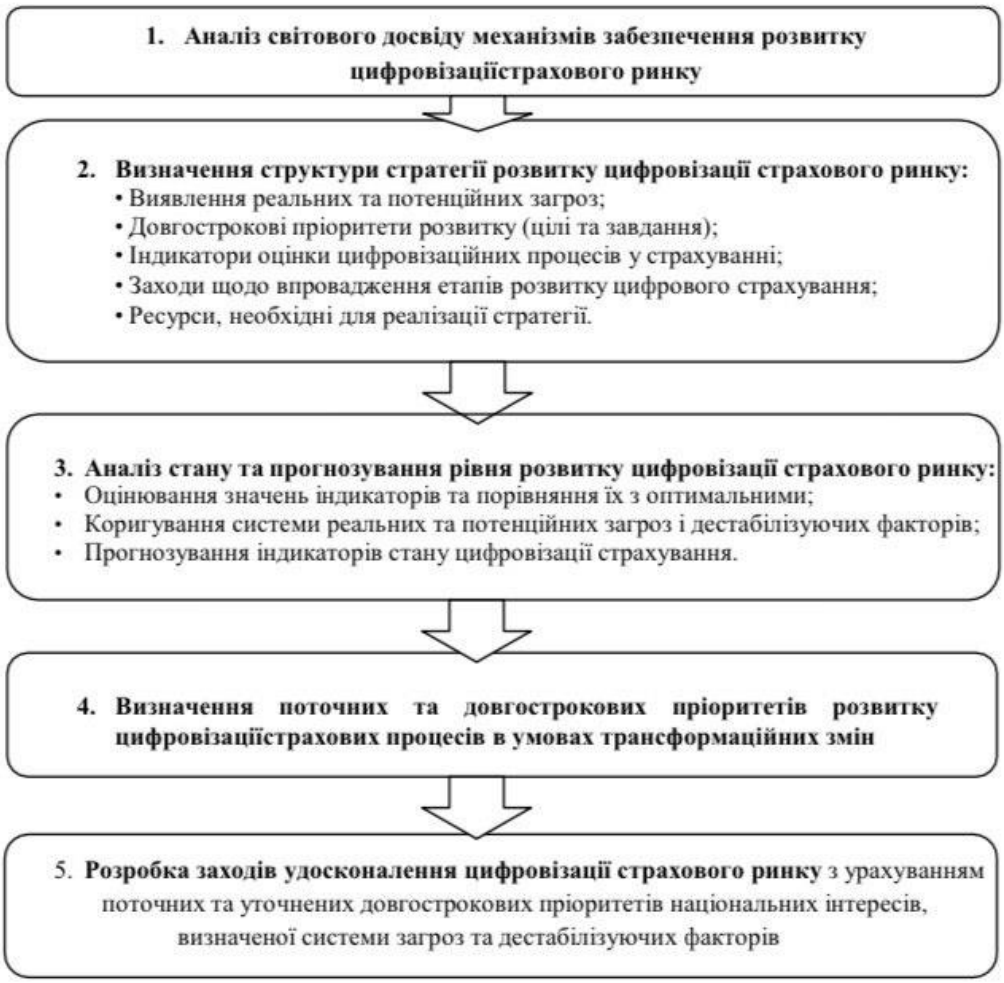

Рисунок 3.3 – Послідовність етапів впровадження стратегії цифрової трансформації ринку страхових послуг в Україні

Джерело: запропоновано автором

Таким чином, зростання страхового ринку дедалі більше залежить від впровадження цифрової економіки, яка впливає на технології страхування, але не змінює його економічну сутність. Як наслідок використання цифрових технологій у сфері страхування:

- підвищиться продуктивність і прибуток страхового бізнесу;
- здійсниться злиття взаємного та комерційного страхування (P2P);

- настане соціалізація страхових відносин;
- з’являться нові продукти та страхові послуги;
- ринок страхування зміниться завдяки автоматизованим системам управління та роботі страхових агентів, працівників нижчої та середньої ланки.

Отже, у сучасних динамічних умовах та трансформаційних змінах страховий ринок України потребує новітніх комплексних підходів для забезпечення ефективності функціонування та підвищення конкурентоспроможності. Насамперед сучасні тенденції зумовлюють необхідність розробки стратегії розвитку цифровізації страхового ринку України, а також обґрунтування раціональних підходів в управлінні фінансовими ризиками страховиків. Крім того, встановлено, що переорієнтування ринку страхових послуг на цифрові технології є визначальною вимогою трансформаційного світу. Період впровадження цифровізаційних процесів спрямовує страхові компанії переходити від застарілих каналів збуту страхових продуктів до пошуку нових способів зв’язку з клієнтами, розробки інноваційних підходів до ведення страхового бізнесу. Одночасний розвиток інтернетизації, індивідуалізації та діджиталізації сприятиме виведенню страхового ринку України на якісно новий рівень розвитку в сучасних умовах трансформаційних змін.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження теоретичних і практичних аспектів роботи страхових компаній на фінансовому ринку України дозволили узагальнити основні висновки та сформулювати низку пропозицій:

1. Страхування є специфічним видом господарської діяльності, в межах якої створюється страховий фонд, що забезпечує виплати страхувальникам у разі настання страхових подій, передбачених законом чи договором. У ринковій економіці страхування виконує подвійну функцію: з одного боку, воно є засобом захисту бізнесу і громадян, а з іншого – видом підприємництва, що приносить прибуток. Класифікація страхування ґрунтується на різницях у сферах діяльності страхових компаній, формах страхового захисту та об'єктах страхування. Необхідність страхування обумовлена прагненням мінімізувати як матеріальні, так і нематеріальні збитки, пов'язані з ризиками. Сьогодні страхування – це ключовий сектор економіки, який зменшує фінансове навантаження на державний бюджет та сприяє залученню інвестицій, а також вирішенню соціальних проблем.

2. Останнім часом страховий сектор втратив декілька великих гравців через дії Національного банку України, який анулював ліцензії низки страхових компаній, таких як «Омега», «Провідна», «Інгосстрах», «Теком» та інші. Деякі компанії залишили ринок добровільно, а компанія «Аска» була інтегрована в СК VUSO. На початку 2023 року десятка лідерів страхового ринку виглядає так: найвищий рейтинг у «Української страхової групи», «Колоннейд Україна» та СК «Універсальна». Високу оцінку також отримали ARX, «УНІКА», «ІНГО», PZU Україна та «Княжа». Замкнули десятку лідерів СК «Країна» і VUSO.

3. Цифрові технології дозволяють створювати індивідуальні пропозиції для клієнтів без значного збільшення вартості послуг. Це включає

персоналізовану оцінку ризиків, підготовку індивідуальних страхових продуктів, точніше визначення нетто-ставок і зниження витрат на укладення договорів. Завдяки цифровізації можна наблизити страхові угоди до неризикового рівня, забезпечуючи мінімальний ризик для обох сторін.

4. Переорієнтація страхового ринку на цифрові технології стала важливою умовою його розвитку. Ключовими процесами у цьому напрямі є інтернетизація, індивідуалізація та діджиталізація. Їх паралельний розвиток забезпечить синергетичний ефект, що сприятиме розширенню клієнтської бази страхових компаній і підвищенню їх конкурентоспроможності як на національному, так і міжнародному рівнях.

5. Автором запропоновано стратегію цифрової трансформації страхового ринку України, яка враховує світовий досвід та довгострокові пріоритети цифровізації. Перехід від традиційних каналів продажу до нових способів взаємодії з клієнтами та впровадження інноваційних бізнес-підходів є необхідністю в умовах трансформаційного світу. Розвиток таких процесів, як інтернетизація, індивідуалізація та діджиталізація, допоможе страховому ринку України вийти на новий етап розвитку. Таким чином, цифровізація є ключовим фактором у розвитку страхового ринку України, що дозволяє компаніям адаптуватися до сучасних викликів та підвищувати якість послуг для клієнтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про страхування : Закон України від 4 жовтня 2001 року No 2745–III ст. 1. URL: www.rada.gov.ua;

2. Господарський кодекс України зі змінами і доповненнями № 4017-IX від 10.10.2024 р. URL: www.rada.gov.ua;

3. Аберніхіна І. Г., Сокиринська І. Г. Фінанси страхових організацій :навчальний посібник. Дніпро: Пороги, 2019. 198 с.

4. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа. 3-тє видання. К.: Товариство «Знання», КОО, 1998. 374 с.

5. Безугла В. О., Постіл І. І., Шаповал Л. П. Страхування : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 582 с.

6. Білюк А. В. Оптимізація державних і ринкових механізмів регулювання страхового ринку в умовах недосконалої конкуренції. Економіка і держава. 2017. №9. С.83–85.

7. Внукова Н.М., Временко Л.В., Успаленко В.І. та ін. Страхування: теорія та практика: На-вчальний посібник. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. Харків: Бурун Книга, 2009. 656 с.

8. Воблий К.Г. Основи економії страхування. Тернопіль: Економічна думка, 2001. 238 с.

9. Войтович Л. М. Функціональний аналіз страхової системи. Економіка, фінанси, право. 2020. № 9. С. 10–14.

10. Гаманков Д. Принципи державного регулювання банківської та страхової діяльності: уроки фінансової кризи. Ринок цінних паперів України. 2016. №7. с.25–30.

11. Говорушко Т. А., Стецюк В. М. Страхування : навч. посіб. 2-ге вид., стер. Львів : Магнолія. 2021. 324 с.

12. Гринчук І. А. Тенденції розвитку ринку страхових послуг України. / Гринчук І. А. // Матеріали ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції. - 2020. - С. 296- 299.

13. Дем'янчук М.А., Гуржий К.С. Трансформація страхового ринку в умовах розвитку цифрових технологій. Інфраструктура ринку. 2018. Вип. 25.С.272-278.

14. Дьячкова Ю. М. Страхування : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 240 с.

15. Заволока Ю. М., Єфременко А. Г., Малашенко Ю. А. Особливості функціонування страхового ринку в умовах сучасної цифрової трансформації. Економіка і держава. 2020. №6. С. 102-106.

16. Залєтов О. Цифрова трансформація страхування – від управління витрат до управління ризиками Insurance TOP. 2020 №7 (75). С.8-9.

17. Зінюк Л. О. Світовий досвід у визначенні пріоритетних напрямків розвитку страхового ринку України. ТРУДИ XV-ої Міжнародної науково-практичної конференції. 2019. С. 16-19.

18. Клапків Ю.М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 528 с.

19. Левковець Н. П., Бабич Л. М., Теслюк Н. П., Наконечна С. А., Гуцалюк О. І. Державне регулювання страхової діяльності в Україні: теоретичний аспект. Ефективна економіка. 2021. № 7.
URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2021/96.pdf.

20. Нестерчук Т. В., Шарата М. В. Стратегічні орієнтири розвитку страхового ринку України. Трансформація фінансової системи України: тенденції та перспективи розвитку : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Миколаїв; 24-25 листопада 2022 р. Миколаїв :

МНАУ, 2021. С. 45-46.

21. Побоченко Л.М. Діджиталізація економіки в процесі становлення інформаційного суспільства/ Т.К. Ковбич, Л.М.Побоченко//Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики – 2020:міжнародна науково-практична конференція, 17 квітня 2020 року: тези доп.– К., 2020.– С.123-127.

22. Подра О. П., Петришин Н. Я. Особливості розвитку вітчизняного страхового ринку та напрями активізації страхової діяльності в умовах становлення цифрової економіки. Ефективна економіка. 2020. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/78.pdf.

23. Поплавська Є.О. Основні регулятори та показники розвитку страхового ринку в Україні. Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2021. Вип.119. С. 220- 226.

24. Поплавська Є.О. Теоретичні аспекти державного регулювання страхової діяльності в Україні. Менеджмент XXI століття: сучасні моделі, стратегії, технології. Вінниця: Центр підготовки наукових та навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2021.Ч.1. С. 395-403.

25. Сосновська О.О. Страхування: навчальний посібник / О.О.Сосновська. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. — 328 с.

26. Терещенко Т. Є., Карпушкіна О. С., Клокова Л. О. Аналіз рівня довіри населення до страхових послуг в Україні. Ефективна економіка. 2019. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/56.pdf.

27. Глобальний ринок страхування у 2021-2022 році. Підсумки та прогнози розвитку. URL: https://forinsurer.com/news/21/07/14/40018

28. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України. URL : https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynkuUkrainy.html

29. Проблеми розвитку страхування в Україні : науковий студентський збірник. Вип.3. / За заг. ред. проф. Плиси В. Й. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022.174с. URL:https://econom.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2022/06/Probl_Rozv_Strakh_v_Ukr_Stud_Zbirn_2022.pdf

30. Фінансова безпека страхових компаній в умовах інституційних змін. Ефективна економіка. 2021. № 8. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2021/90.pdf.

Страхування: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. К.: Знання, 2008. 1019 с.

31. Рейтинг страховиків. URL: https://www.nasu.com.ua/#top

32. Рейтинги та показники ринку страхування. URL: https://www.nasu.com.ua/indicator/#mtpl

33. Страхування : Підручник / Кер. авт. кол. і наук. ред. С.С. Осадець. Вид. 2-е, переробл.і доп. К.: КНЕУ, 2002. 599 с

34. Страховий бізнес: оцінка конкурентоздатності послуг. URL: http://osvita.ua/vnz/reports/management/14584/

35. Страховий ринок України // Короткий огляд страхового ринку за 12 місяців 2023 року від НАСУ. URL: https://www.nasu.com.ua/korotkyj- oglyad-strahovogo-rynku-za-2023-vid-nasu/

36. Державна програма розвитку страхового ринку України на період до 2020 року та на перспективу до 2030 року // Україна - VII5IKE53. - 2018. - No20.

37. Словник страхових термінів. Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «GUARDIAN».
URL: http://www.grdn.com.ua/glossary.html ;

38. Digital Insurance & You: Understanding the New Industry Standard. URL: https://www.duckcreek.com/blog/digital-insurance/

39. Oyatoye1 E. O., Arogundade K. K. Optimization Models for Insurance Portfolio Optimization in the Presence of Background Risk. British Journal of Management & Economics. 2019. №1(2). P. 114–127.

40. The IM Team. 18 Facts and Stats About Insurtech You Should Know. The IM Team. URL: https://www.theinsurancem.com/insurtech-facts-and-stats/

41. Word Insurance Report 2021 URL: https://worldinsurancereport.com/wp-content/uploads/sites/6/2021/05/World- Insurance-Report_2021.pdf

42. Офіційний сайт ПАТ «НАСК «ОРАНТА». URL: https://oranta.ua/

43. Фінансова звітність ПАТ «НАСК «ОРАНТА». URL: https://clarity-project.info/edr/00034186

44. Офіційний сайт Mind – незалежна бізнес платформа. URL: https://mind.ua

ДОДАТКИ

Додаток А

Компанія	ПАТ «НАСК» «ОРАНТА»	ЄДРПОУ	00034186

Баланс (Звіт про фінансовий стан) 2022

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	6 003.00	6 612.00
первісна вартість	1001	51 294.00	57 832.00
накопичена амортизація	1002	45 291.00	51 220.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	7 867.00	264.00
Основні засоби	1010	183 497.00	207 644.00
первісна вартість	1011	1 997 474.00	2 294 733.00
знос	1012	1 813 977.00	2 087 089.00
Інвестиційна нерухомість	1015	25 968.00	26 758.00
первісна вартість	1016	25 968.00	26 758.00
первісна вартість	1021	0.00	
накопичена амортизація	1022	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	11.00	11.00
інші фінансові інвестиції	1035	58 450.00	17 102.00
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	75.00	53.00
Відстрочені податкові активи	1045	7 934.00	4 938.00
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	79 654.00	90 411.00

Продовження Додатку А

Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	381 796.00	418 119.00
Інші необоротні активи	1090	1.00	1.00
Усього за розділом I	1095	751 256.00	771 913.00
II. Оборотні активи Запаси	1100	3 699.00	3 689.00
Виробничі запаси	1101	3 699.00	3 689.00
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	21 903.00	20 228.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	3 723.00	6 874.00
з бюджетом	1135	58.00	80.00
з нарахованих доходів	1140	5 215.00	7 200.00
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2 634.00	2 436.00
Поточні фінансові інвестиції	1160	179 400.00	424 601.00
Г роші та їх еквіваленти	1165	20 519.00	20 850.00
Рахунки в банках	1167	20 519.00	20 850.00
Витрати майбутніх періодів	1170	435.00	587.00
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	64 501.00	43 331.00
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	51 021.00	36 234.00
резервах незароблених премій	1183	13 480.00	7 097.00
Інші оборотні активи	1190	767.00	149.00
Усього за розділом II	1195	302 854.00	530 025.00
Баланс	1300	1 054 110.00	1 301 938.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	159 000.00	159 000.00

Продовження Додатку А

Капітал у дооцінках	1405	201 816.00	220 934.00
Додатковий капітал	1410	45.00	45.00
Резервний капітал	1415	25 228.00	28 705.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-64 445.00	2 718.00
Вилучений капітал	1430		0.00
Усього за розділом I	1495	321 644.00	411 402.00
II. Довгострокові і відстрочені зобов’язання і забезпечення	1500	0.00	
Пенсійні зобов’язання	1505	0.00	
Довгострокові кредити банків	1510	0.00	
Інші довгострокові зобов’язання	1515	0.00	
Довгострокові забезпечення	1520	0.00	
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0.00	
Цільове фінансування	1525	0.00	
Благодійна допомога	1526	0.00	
Страхові резерви	1530	675 380.00	820 892.00
у тому числі: резерв довгострокових зобов’язань	1531	346.00	346.00
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	230 651.00	294 240.00
резерв незароблених премій	1533	444 383.00	526 306.00
Інвестиційні контракти	1535	0.00	
Призовий фонд	1540	0.00	
Резерв на виплату джек-поту	1545	0.00	
Усього за розділом II	1595	675 380.00	820 892.00
Ш. Поточні зобов’язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
Векселі видані	1605	0.00	
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов’язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	4 446.00	3 773.00
розрахунками з бюджетом	1620	9 510.00	15 190.00

Продовження Додатку А

у тому числі з податку на прибуток	1621	9 258.00	1 336.00
розрахунками зі страхування	1625		1 277.00
розрахунками з оплати праці	1630	1 205.00	6 306.00
за одержаними авансами	1635	12 954.00	12 014.00
за страховою діяльністю	1650	15 442.00	15 073.00
Поточні забезпечення	1660	11 097.00	5 912.00
Доходи майбутніх періодів	1665	29.00	14.00
Інші поточні зобов’язання	1690	2 403.00	10 085.00
Усього за розділом III	1695	57 086.00	69 644.00
IV. Зобов’язання, пов’язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0.00	
Баланс	1900	1 054 110.00	1 301 938.00

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) 2022 рік

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000		0.00
Чисті зароблені страхові премії	2010	1 071 038.00	1 029 265.00
Премії підписані, валова сума	2011	1 183 525.00	1 182 724.00
Премії, передані у перестрахування	2012	24 181.00	58 861.00
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	81 923.00	97 539.00
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-6 383.00	2 941.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	160 917.00	157 058.00
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	359 789.00	421 269.00

Продовження Додатку А

Валовий: прибуток	2090	550 332.00	450 938.00
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		0.00
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-78 376.00	3 709.00
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-63 589.00	3 194.00
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-14 787.00	515.00
Інші операційні доходи	2120	74 047.00	59 924.00
Адміністративні витрати	2130	133 092.00	146 817.00
Витрати на збут	2150	320 968.00	308 107.00
Інші операційні витрати	2180	49 818.00	66 827.00
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	42 125.00	
збиток	2195		7 180.00
Інші фінансові доходи	2220	65 699.00	36 952.00
Інші доходи	2240	18 898.00	28 274.00
Втрати від участі в капіталі	2255		4.00
Інші витрати	2270	2 435.00	17 774.00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	124 287.00	40 268.00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-47 219.00	-23 577.00
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	77 068.00	16 691.00

Сукупний дохід

Назва рядка	**Код рядка**	**За звітний період, тис. грн**	**За аналогічний період попереднього року, тис. грн**
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	23 056.00	20 215.00
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-16.00	6.00
Накопичені курсові різниці	2410		0.00
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		0.00
Інший сукупний дохід	2445		0.00
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	23 040.00	20 221.00

Продовження Додатку А

Податок на прибуток, пов’язаний з іншим сукупним доходом	2455	3 631.00	2 883.00
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	19 409.00	17 338.00
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	96 477.00	34 029.00

Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	22 298.00	23 435.00
Витрати на оплату праці	2505	189 074.00	195 120.00
Відрахування на соціальні заходи	2510	39 547.00	39 484.00
Амортизація	2515	16 360.00	14 636.00
Інші операційні витрати	2520	867 108.00	849 064.00
Разом	2550	1 134 387.00	1 121 739.00

Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва рядка	**Код рядка**	**За звітний період, грн**	**За аналогічни й період попередньо го року, грн**
Середньорічна кількість простих акцій	2600	132 500000.00	132 500000.00
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	132 500000.00	132 500000.00
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0.58	0.13
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0.58	0.13
Дивіденди на одну просту акцію	2650		0.00

Додаток Б

Компанія	ПАТ «НАСК» «ОРАНТА»	ЄДРПОУ	00034186

Баланс (Звіт про фінансовий стан) 2023

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	6 612.00	15 578.00
первісна вартість	1001	57 832.00	66 621.00
накопичена амортизація	1002	51 220.00	51 043.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	264.00	3 461.00
Основні засоби	1010	207 644.00	221 186.00
первісна вартість	1011	2 294 733.00	2 966 001.00
знос	1012	2 087 089.00	2 744 815.00
Інвестиційна нерухомість	1015	26 758.00	29 485.00
первісна вартість	1016	26 758.00	29 485.00
первісна вартість	1021	0.00	
накопичена амортизація	1022	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0.00	0.00
інші фінансові інвестиції	1035	17 102.00	433 054.00
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	53.00	44.00
Відстрочені податкові активи	1045	4 938.00	0.00
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	90 411.00	120 504.00
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	418 119.00	566 840.00
Інші необоротні активи	1090	1.00	3 364.00
Усього за розділом I	1095	771 902.00	1 393 516.00
II. Оборотні активи Запаси	1100	3 689.00	5 810.00
Виробничі запаси	1101	3 689.00	5 810.00

Продовження Додатку Б

Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	20 228.00	26 615.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	6 874.00	5 797.00
з бюджетом	1135	1 380.00	392.00
з нарахованих доходів	1140	7 200.00	27 245.00
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2 425.00	4 890.00
Поточні фінансові інвестиції	1160	424 601.00	108 983.00
Г роші та їх еквіваленти	1165	20 850.00	34 057.00
Рахунки в банках	1167	20 850.00	34 057.00
Витрати майбутніх періодів	1170	587.00	1 531.00
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	43 331.00	41 905.00
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	36 234.00	32 466.00
резервах незароблених премій	1183	7 097.00	9 439.00
Інші оборотні активи	1190	149.00	430.00
Усього за розділом II	1195	531 314.00	257 655.00
Баланс	1300	1 303 216.00	1 651 171.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	159 000.00	159 000.00
Капітал у дооцінках	1405	220 934.00	236 628.00
Додатковий капітал	1410	45.00	45.00
Резервний капітал	1415	28 705.00	32 911.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 468.00	94 292.00
Вилучений капітал	1430		0.00
Інші резерви	1435	0.00	0.00
Усього за розділом I	1495	412 152.00	522 876.00
II. Довгострокові зобов’язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов’язання	1500	0.00	58.00
Пенсійні зобов’язання	1505	0.00	
Довгострокові кредити банків	1510	0.00	
Інші довгострокові зобов’язання	1515	0.00	3 583.00
Довгострокові забезпечення	1520	0.00	
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0.00	

Продовження додатку Б

Страхові резерви	1530	820 892.00	1 030 694.00
у тому числі: резерв довгострокових зобов’язань	1531	346.00	346.00
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	294 240.00	304 061.00
резерв незароблених премій	1533	526 306.00	726 287.00
Інвестиційні контракти	1535	0.00	
Призовий фонд	1540	0.00	
Резерв на виплату джек-поту	1545	0.00	
Усього за розділом II	1595	820 892.00	1 034 335.00
Ш. Поточні зобов’язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
Векселі видані	1605	0.00	
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов’язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	4 088.00	6 441.00
розрахунками з бюджетом	1620	15 403.00	20 640.00
у тому числі з податку на прибуток	1621	13 579.00	18 420.00
розрахунками зі страхування	1625	1 277.00	1 625.00
розрахунками з оплати праці	1630	6 306.00	7 607.00
за одержаними авансами	1635	12 014.00	12 912.00
за страховою діяльністю	1650	15 073.00	9 853.00
Поточні забезпечення	1660	5 912.00	6 107.00
Доходи майбутніх періодів	1665	14.00	30.00
Інші поточні зобов’язання	1690	10 085.00	28 745.00
Усього за розділом III	1695	70 172.00	93 960.00
IV. Зобов’язання, пов’язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0.00	
Баланс	1900	1 303 216.00	1 651 171.00

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) 2023
Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000		0.00

Продовження Додатку Б

Чисті зароблені страхові премії	2010	1 301 017.00	1 071 038.00
Премії підписані, валова сума	2011	1 525 624.00	1 183 525.00
Премії, передані у перестрахування	2012	26 968.00	24 181.00
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	199 981.00	81 923.00
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	2 342.00	-6 383.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	173 076.00	159 719.00
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	514 921.00	359 789.00
Валовий: прибуток	2090	613 020.00	551 530.00
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов’язань	2105		0.00
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-13 589.00	-78 376.00
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-9 821.00	-63 589.00
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-3 768.00	-14 787.00
Інші операційні доходи	2120	69 290.00	74 040.00
Адміністративні витрати	2130	173 139.00	133 134.00
Витрати на збут	2150	400 148.00	321 106.00
Інші операційні витрати	2180	80 431.00	49 819.00
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	15 003.00	43 135.00
Інші фінансові доходи	2220	132 015.00	65 699.00
Інші доходи	2240	2 844.00	18 898.00
Фінансові витрати	2250	735.00	
Втрати від участі в капіталі	2255		11.00
Інші витрати	2270	952.00	2 435.00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	148 175.00	125 286.00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-65 752.00	-47 432.00
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	82 423.00	77 854.00

Сукупний дохід

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	31 300.00	23 056.00

Продовження Додатку Б

Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0.00	-16.00
Накопичені курсові різниці	2410		0.00
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		0.00
Інший сукупний дохід	2445		0.00
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	31 300.00	23 040.00
Податок на прибуток, пов’язаний з іншим сукупним доходом	2455	2 999.00	3 631.00
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	28 301.00	19 409.00
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	110 724.00	97 263.00

Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	24 213.00	22 364.00
Витрати на оплату праці	2505	225 531.00	189 074.00
Відрахування на соціальні заходи	2510	45 870.00	39 547.00
Амортизація	2515	16 541.00	16 360.00
Інші операційні витрати	2520	1 052 027.00	866 025.00
Разом	2550	1 364 182.00	1 133 370.00

Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Середньорічна кількість простих акцій	2600	132 500 000.00	132 500 000.00
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	132 500 000.00	132 500 000.00
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0.62	0.59
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0.62	0.59
Дивіденди на одну просту акцію	2650		0.00